LIBRI

DE NATVRA, CAVSIS, & LEGITIMA CVRATIONE

Febris pestilentis

HIERONYMI DONZELLINI
Philosophi ac Medici Veronensis,

In quibus etiam de Theriacæ natura ac viribus latius disputatur.

APOLOGIA
Per Eudoxum Philaletem edita aduersus Thessali Zoili oppugnationes.

Dulce bellum inexpertis.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS apud Andream Bochinum, & fratres. M. D. LXXI.

ALBERTVS CIMERLINVS MEDICVS VERONENSIS LECTORI CANDIDO.

S. D.

VM ANTE aliquot menses excellentissimus D. Hieronymus Donzellinus, cuius summum ingenium, ac splendidissimam doctrinam nemo satis admiratur, rogatus ab xcellentissimo Iosepho Valdanio, suam sententiam de natura febris pestilentis, quas pestichias vocant, ac eius remedio epistola compræhensam ad illum misisset, eaq; à multis perlecta, digna illis videretur, quæ in publicam lucem emitteretur; ita apud illum egerunt, vt, quod cupiebant, impetrarent. Quæ autem potissimùm causa illum impulerit ad id faciẽdum, in sua præfatione indicauit. Ea est vt eruditorum hominum iudicio exposita, discuteretur, ac si quid minus rectè dictum in ea esset, duce ratione emendaretur ac còrrigeretur. Ea itaque edita, multi ad illum literas dederunt, quibus eius sententiam summopere probarunt. aliquot etiam modestè indicarunt, in quibus ab eo dissentirent; & sibi ea in parte satisfieri petebant. Cùm autem quæ obiecta erant, non recta illum ferire, ac nisi facile sanabile vulnus inferre viderentur: illis ita respondit, vt integra atq; illæsa permanserit eius sententia. Vnus tantùm fuit Thessalus Zoilus, qui datis ad illum literis ita arroganter, importunè, ac immodestè egit, vt Donzellinus sua illum responsione non sit dignatus. Huic Eudoxus Philalethes Medicus eius propinquus ac familiaris respondendum duxit. Cæterùm cùm hoc scriptũ ab aliquot Medicis in antiqua medicina doctissimis maximè commendaretur, & in eo quiquid scripsit Donzellinus in suo libello & latius explicaretur, & firmioribus rationibus confirmaretur; ita vt iusta eius apologia meritò censeri posset, visum est illud edere, ac omnibus spectandum proponere: Idq; duplici nomine. cùm vt Zoilus aliquando intelligeret suis rationibus fuisse responsum; ac si qui alij de eisdem dubitarent, in eadem ipsi etiam responsione adquiescerent: tum vt melius omnes cognoscerent, quibus rationibus adductus Donzellinus, de illo argumento ita sentiret. Cuius consilij ne quid te lateret, te hic duximus admonendum. Vale.

Errata ſic corrigito.

Pag. 2.	b.	et huiuſmodi.	te huiuſmodi
Pag. 3.	a.	et ſophiſtam.	te ſophiſtam
10.	a.	annone.	annonæ
12.	a.	futurorum.	futurum.
13.	a.	putredo conſequi.	putredo conco qui.
14.	a.	coloris.	caloris
15.	a.	à multo.	à multa
15.	b.	norant,	norunt,
17.	a.	infeſto.	infecto.
Ibid.		originem dicit.	originem ducit.
19.	b.	in fine vndecimi.	in fine decimi.
22.	b.	ſupereſſe.	ſuperaſſe;
24.	a.	fit priuata.	fit ex priuata.

EVDOXVS PHILALETHES THESSALO ZOILO, MEDICVS MEDICO, S. D.

VM proximis hiſce diebus officij cauſa Hieronymum Donzellinum veteri amicitia, & affinitate mihi coniunctum, domi ſalutarem, is mihi ſtatim in manus dedit epiſtolam, quam tu ante aliquot dies ad illum miſeras: dixitq́; eam à domeſticis ſuis ſibi redditam fuiſſe eadem die ante horã, cum è ſuo propinquo rure redijſſet, eamq́; vix dum à ſe fuiſſe perlectam: cupere autem vt ego quoq; illam viderẽ, & quidnam de ea ſentirem indicarem. Ea euoluta, cùm longiorem eſſe intelligerem, quàm vt eo pręſente percurrere eam poſſem, vt domũ mecum eam ferre mihi liceret, ab eo impetraui. Domũ reuerſus, eam diligenter legi ac relegi, & vt meum de illa iudicium exactius ferrem, accuratius etiam conſide raui. Cùm autem Donzellino iam reddenda videretur, illum denuò conueni ac reſtitui: ac de mea ſententia interrogatus, dixi, in eo ſcripto me animaduertere plus eſſe peruicaciæ quàm iudicii, plus arrogãtiæ quàm doctrinæ, plus deniq; vitii quàm virtutis. Quæ verò tu illi opponis, me leuia ac futilia reputare: ac mirari me, quòd ea vertas in cõtrouerſiam, quę aperta ſunt & cuiuis obuia, modo depoſito liuore & animi pertinacia, diligenter ea & legat & intelligat, quæ ipſe ſcripſit. Vtcunq; autem ſe res habeat, tuæ epiſtolæ opus eſſe omnino reſpondere. Donzellinus verò contra, ſe grauiori-

bus negociis occupatum esse, quàm vt posit hoc præsta re: & si etiam posset, se tamen nolle cum homine maligno litigare & contendere: neq; bonas horas velle perdere in rixis & contentionibus; se facile videre, & huiusmodi habere cerebrum, vt ne Mercurius quidẽ cum toto Musarũ choro persanare illud posset: neq; te quærere veritatẽ, sed tantùm litigiis & cauillationibus delectari: ac nolle se eiusmodi hominem sua responsione dignari. Ego verò respõdi, suo illum scripto se obstrinxisse, vt cuiuis cõtradicenti respõderet. Quare hoc iam non posse legitimè detrectare. Tum ille libellum suum in manus accepit, & hæc verba ex eius præfatione legit.

A qua si quis dissentit, nõ veto quominus suas rationes „ in medium producat; non ero pertinax, si meliora afferentur; „ cedam libenter modo modestia in disputatione „ adhibeatur; & remota sophistica, ex æquo & bono disceptetur. „ His perlectis, adiecit. Ego modestiam postulo in scribẽdo, at tu vides, qualem modestiam adhibuit in hac epistola. Quare huiusmodi hominum scripta non sum pollicitus me admissurũ; si velit litigare alios quærat, me quidem non habebit, qui velit cum eo rixari. Tum ego. Si nemo respondebit, in causa deserta triumphum aget, ac te inopia rationis victum, non respõdere existimabit. Quòd si ea in re tibi obfirmatus est animus, ego profecto non permittã, vt ille putet, se in hac causa superiorẽ esse. Tam enim mihi facile est eius oppositionibus respondere, vt te vehemẽter rogatum velim, mihi licere, magnũ hunc gigãtem inuadere: fortassis ero paruulus ille Dauid, qui colosseum gigãtem interfecit. concessit ille, sed ea cõditione, vt intra modestiæ ac moderationis fines me continerem: ac ne committerem, vt in eo meritò repræhendi possim, in quo tu maxime videris repræhendendus. Id verò me facturum recepi, quantum tua merita permittent. Hac venia impetrata,

lætissimum

lætisſimum mihi animũ ſenſi,ac putaui diem illum mihi fœlicisſimum illuxiſſe: quare quemadmodum ille, qui in arenam deſcendit cum hoſte dimicaturus, gladium, quo te confodiam, rationem ſcilicet legitimam veritatis parentem in manus accipio, ac te aggredior.

In primis autem illud in vniuerſum præfandũ reor, me ſentire, tuam epiſtolã meras tantũ nugas,nænias ac anilia deliramenta cõtinere,nihil ſolidi,nihil veri,rixas tantùm & contentiones ſerere, ſuo parente dignas.

Te verò inſignem eſſe veteratorem ac vitilitigatorẽ, qui cùm in bonis literis parum profeceris,egregiis tantùm viris laceſſendis gloriam tibi ſtudeas comparare: Quem ſcopum ſolùm ſophiſtis propoſitum eſſe Ariſtot. docuit; vt meritò & ſophiſtã appellare posſim. Philoſophi certè moralis nomine te indignisſimum facis; qui eius,quam profiteris, nobilitatis immemor, procaciter admodũ ac intemperanter Donzellini viri eruditisſimi cogitationes figmenta poetica appellare nõ es veritus. Quã verò naturalis philoſophiæ, ac medicinæ ſis ignarus,ex meis confutationibus, quas aduerſus tua deliria afferam,paulopoſt apparebit. Ne autẽ incautus in arenam deſcendas,amice moneo,non cum frigido aut maleficiato,ſed cum Veronenſi tibi negocium fore.

Ne quid aũt putes à te rectè aut verè ꝓnuntiatũ,ſingula quę ſcripſiſti aut ineptię aut falſitatis plena ſum demõſtraturus,vt niſi ꝑfrictę frõtis fueris,tu teipſum ſis condemnaturus inſcitiæ, ruditatis,audaciæ,malignitatis.

Si ego Zoile tui ſimilis eſſe vellem,qui nugis ac nęniis delectarer, in primis tuum illud rhetoricum artificium exagitarem,quo vſus es in illa tua inſinuatione.cùm dicis; perlecto Donzellini libello te tanta fuiſſe delectatione perfuſum, vt in cœlum ſis abreptus ac diuinam, vel melancholicam potius quandam ecſtaſim paſſus fueris: verùm vbi à ſomno aut potius veterno es experrectus, 1. prorrh. Hip. 14.

perrectus, te multa in eo deprehendisse, quæ & dubia essent & perplexa: atque ita tuis oppositionibus viam præparasti. Quasi verò non multa hic sint mendacia. cum tu scias, perlecto primùm Donzellini libello, te ad amicum literas dedisse, quibus illum admonebas, nihil te in eo noui inuenisse, sed eadem illũ, quæ antea Valdanius, scripsisse: quibus tu minime adquiescebas: vbi igitur est diuina illa ecstasis, vbi præ gaudio in cœlum raptus? At color est rhetoricus (nam tu in ea arte plurimùm vales) quo tu argumentaris. Si Donzellini libellus vsq; adeo est diuinus, quantò ego diuinior, qui repræhendere illum possum? sed paulò post videbis quàm ineptus sis repræhensor. scilicet, sus Mineruam edocebit. Sed tibi quoq; delicias facis, ac speras te tuis rationibus adducturum esse Donzellinum in tuam sententiã, qua in re ineptissimus es, ac intolerabilẽ præ te fers arrogantiam. scilicet, & nos poma natamus.

Dicis etiam in tua illa admirabili (si dijs placet) insinuatione, te esse veri inuestigatorem & christianum: ad primũ dico, satius esse, te ab ea venatione ac labore desistere; in malignam enim animam non intrabit sapientia. ad alterum, credo te fuisse baptizatum, sed ea lotione cuius vis & efficacia non diu in te permanserit; naturæ enim contumacia citò illam excusisti. cùm enim modestia maximè deceat christianos, tu omnium es immodestissimus, ac odij veneno cor habes delibutum.

Illud verò ex te libenter audirem, quid tibi volueris, cùm Donzellinum philosophum appellasti. si philosophi nomine bardum ac stupidũ hominem intellexisti, vt vulgus solet, te plebeium facis, ac longe hallucinaris; est enim homo perspicacissimus, & cuius non sis dignus calciamentorum soluere ligamenta. Quòd si per philosophum intelligis eruditum, prudentem, cordatum, ac ingenij luce præditum; cur eius cogitationes vocas

figmenta

figmenta poetica? Cùm autem tua epiſtola Zoile omni rhetorico artificio ſit exornata, aduerſus ea, quæ in procemio poſuiſti, hæc dixiſſe ſat eſto: ad reliquas eius partes accedamus. In quibus tractandis, eum ordinem ſeruabo, vt vbi initio tuas rationes fideliter enarrauero, ad eas mox ſim reſponſurus.

Prima oppugnatio.

MOrbi populares ſecantur à Donzellino in benignos & malignos, & per malignos exitioſos interpretatur. contra: Malignitas & pernicies ſunt diuerſa, igitur male illa confundit. ea eſſe diuerſa Galen. docet in prorrheticis, vbi repræhendit Hippoc. Libro. 1. com. 14. qui pro lethali malignum dixit. Præterea lethalis dicitur, qui aut ſemper aut plurimùm interimit; malignus autem ſalutis ſpem penitus non tollit; ergo diuerſa. Ad hæc malignitas morem morbi notat, exitium vero cruditatem & peſſima ſymptomata cum virtute debili. diſtant igitur à ſe inuicem iſta duo.

Mirabilis eſt in natura rerum ſympathia, vt cùm videmus magnetem ferrum attrahere, philoſophi cauſam ſcrutáti, dixerunt, ob ſimilitudinem illud fieri. Ego itidem dicam, cùm tu in eo libello reperiſti malignitatis mentionem, ſimilitudine quadam tui cerebri cum illa te attractum fuiſſe, vt in eo loco tanquam in proprio elemento, aut ſus in cœni volutabro verſareris. Galenus appellat Hippocratem bonorum omnium in medicina authorem: & in ſuis commentarijs non tantùm doctrinam, ſed etiam ſermonis proprietatem ſæpius admiratur. Hunc ſecutus Donzellinus errare nō potuit. Dices, ille liber non eſt genuinus Hippocratis. Hoc certe nunquàm probabis. de eo quidem dubitauit Galenus, non tamen certò affirmauit, illum non eſſe Hippocratis. Sed quicunque ille fuerit, antiquus & magnus

gnus vir fuit, & Galeno maior atq; prestantior, alioqui eius Librum interpretari nõ esset dignatus. Quis enim indignioris se scriptoris interpretationẽ aggrediatur? Tantum itaq; virum qui sequitur, non errat. At Galenus illum reprehendit. Dico eadem ratione seipsum reprehendisse, qui in primo de crisibus cacoethes accepit pro lethali. Cap. 5. De sputis enim loquens ita dixit. Quando igitur hoc citò apparuerit, morbum facit ›› breuiorem. cùm verò nullo modo educitur, aut crudũ, ›› indicat morbum in longius debere protendi. Si autem ›› prauum educetur sputamen, periculum imminere signi ›› ficat. Si autem etiã cacoethes fuerit, mortem minatur. ››
Hæc autẽ vltima vox minatur, male posita est ab interprete, nam græca litera dicit significat, ne forte in illa voce cauilleris. dicit enim δηλεῖ, non autem ἀπειλεῖ, quo verbo vtitur Galenus, cum vult dicere, minatur.

Licet autem litera declaret, illic cacoethes idẽ significare quod θανατῶδες, aut ὀλέθριον, ex his tamen quę paulopost subdit, facile apparet. Quæ tu videre poteris in fine capitis; nam sexies repetit vocem ὀλέθριον, eodem significato, quo antea dixerat κακοηθὲς.

Cacoethes pro lethali accepit, & vsus est etiam alio loco Galenus, initio scilicet Libri de Euchymia, vbi dicit. Quibus horum nihil accidit, interiere omnes ob vehementem & cacoethem febrem. Si omnes interiere, ergo febris cacoethes fuit lethalis. Galenus item in procemio primi Epidem. dicit. Itaque patet ex vulgarium morborum esse genere eos, qui malignissimi sunt, & pestilentes appellantur.

Ne autem putes Hippocrati in loco ex prorrheticis citato temerè aut inconsideratè excidisse eam vocem κακοηθὲς, pro lethali, accipe alium locum in 2. comment. eiusdem Libri textu 40. vbi eodem significato eam vocem vsurpat; dicit enim. Cordis dolor cũ hypochõdrio

contento,

contento, dolorq; capitis, malignum. Hoc autem significare mortale ipse paulopost docet, dicens. An repente hi moriuntur? & Galenus interrogationem tollit in sua interpraetatione, affirmans, ꝓculdubio tales morituros.

Vt autem omnem tergiuersandi occasionẽ tibi adimam, lege secundum textum tertij libri prognosticorũ Hippocr. & eius commentarium; nam tanquàm in proprio loco vera significatio earum vocum εὐήθες, & κακοήθες. à Galeno tractatur. Hippocrates dicit; simplicissimae seu benignissimae febres cum signis securissimis firmatae, quarto die, aut citius desinunt. Maleficentissimae κακοηθέσταται, verò seu malignissimae, cũ pessimis signis factae, quarto die, aut citius interimunt. Quid dices Zoile, hic tibi omne sublatũ est subterfugiũ, liber est genuimus Hippocratis, de quo nemo vnquam dubitauit, Galenus non reprachendit, sed ipsemet vsurpat.

Cùm igitur & Hippocratem, & Galenum secutus sit Donzellinus in ea diuisione, non erat vt tam intemperanter in illum inueherereris. Vides enim insignem in te esse rerum & verborum inscitiam, cũ insigni etiam animi malignitate coniunctam.

Dicis malignitatem Galeno in libro de crisibus significare morbi morem. fateor. sed illud te scire oportebat, quod Aristoteles dixit in elenchis sophisticis, libro tibi familiarissimo, plures esse res, quàm verba, atque ideo homines cogi, vt vna voce ad plura significanda vtantur. Quod profectò si ignoras, ad grammaticos merito es relegandus.

Ex his patet, te ineptum esse ratiocinatorẽ, cùm falso colligis, ex quibus vero verius constat, has morborum differentias non parum inter se distare. ex falsis praemissis falsa conclusio sequitur Zoile.

Sed tu resipuisti tandem, addens; nisi forsan nomine quodam communi te vsum fuisse, fatearis; quod postea

bipartiri adhuc oporteat in malignum in specie, quod non omnem salutis spem tollit,& lethale. Et profectò si tu æquus lector fuisses, in ea responsione adquieuisses, nec mouisses camarinam, sed tu litigijs delectaris, etsi ineptus es litigator.

Ne autem degenerares à natiua animi tui malignitate, quam ipse attulisti diuisionem, licet verissimam, Oestro quodam percitus, culpas ac repræhendis. scilicet vt declares, in te quadrare illud.

Naturam expellas furca, tamen vsq; recurret. ››

Quid verò tibi in mentem venit Zoile? damnare diuisionem probatis authoribus omnibus familiarē. cum scilicet genus in duas species diuiditur, & quia earū altera caret nomine, generis nomen illi adcommodatur. Hac vsus est Aristoteles initio prædicamenti de qualitate, cùm dispositionis nomen genericum speciei aptat; cui opponit ex aduerso habitū. Galenus itē in fine 10. de methodo, colliquātium febrium genericum nomē specificæ vocis inopia illi adcōmodat, ꝙ per aluum sensibiliter liquatam substantiā excernit, cui opponit marasmodem febrem ipsam etiam colliquantem, sed insensibiliter excernentem id, quod liquatur. Iterum Galen. in 1. de acut. curat. comment. 9. Epidemii generalē vocem speciei illi opponit, quā pestis nomine designauit. Quare cùm hæc diuidendi ratio sit frequentissima, non erat vt illam accusares. Quid igitur prima hac tua contradictione effeceris, non video, nisi quod animi tui vulnus & inscitiam prodidisti.

Tu tāta cōtradicendi libidine teneris Zoile, vt furētis in modū quiduis obuiū arripias ad prælīū, furor arma ministrat. Tanta ēt scribēdi voluptate titillaris, vt q̄uis ad scribendum sis ineptissimus, scribere tamen velis.

,tenet insanabile multos ››
Scribendi cacoethes. ››

Hem

Hem audis. opportune mihi accidit hoc carmen. Nam etiam Poetæ, contra id quod tu scripsisti, iudicant cacoethes idem esse quod lethale; dicit enim cacoethes esse insanabile. sed de hoc satis.

Oppugnatio secunda.

DIcis, te non videre rationem, qua Donzellinus collegit, mites morbos, cũ vagãtur, epidemios vocari; lethales verò pestilentes. Morbos.n.in locis à te citatis ex Hippoc. Epidemijs ab eo describi qui maligni erãt & pernitiosi, multiq; ex illis moriebantur. quos tamen (vt tu dicis) Galenus noluit esse pestilentes. 1.Epidem. commẽ. 2. Text. 25.

Vah, vnde nã nobis prodiit tam magnus Gigas, qui non tantùm Donzellinum audet oppugnare, sed ipsum quoq; Galenum aggredi non veretur. Quæ enim tanquam Donzellini dicta repræhendis, ipsius Galeni sunt verba primo libro de acutorum curatione, comment. 9. Quod verò dicis, te non videre, hoc vident alij, Veneti scilicet, Patauini, ac Veronenses medici; qui scriptis ad Donzellinum literis, eius sententiã plurimùm cõmendarunt. vt intelligere iam possis, in tanta prudentium virorum multitudine, te vnum delirare, ac cæteris vigilantibus, alto sopore oppressum te somniare. Apertè Galenus, apertè etiam illũ imitatus Donzellinus loquitur, ac dicit: morbum vnum multis hominibus communẽ euenire vno tempore. qui, si mitior fuerit, generis nomine epidemius vocetur, si autem pernitiosus, pestis: ac pestem definit Epidemiam lethalem. Epidemia igitur est genus. species verò pestis, & mitior popularis morbus. Ex hac doctrina nonne sequitur, mitiores morbos, cùm vagantur eodem tempore, esse epidemios. pernitiosos verò pestilentes? Si tu non vides qđ alii vident, tu proculdubio cæcus es. At dicis, Hippocrates describit morbos perniciosos, qui multos inter-

 ficiunt,

ficiunt,nec tamen Galenus eos vocat pestilentes. Dico ex pestis definitione à Galeno posita loco citato, si illi morbi,quos describit Hippocrates in epidemiis, & populares sunt & lethales, necessario sequi,illos esse pestilentes. nec aliter posse Galenū dicere, nisi sibi velit repugnare. Et quamuis tu dicas, Galeno non placuisse illos esse pestilentes,locum tamen non indicas, vbi negauerit eos esse pestilentes. Inscitè igitur ac ineptè in fine tuba canis, ac tibiam inflas: nec epidimios omnes esse benignos,nec malignos omnes populares esse pestilentes. Nam,quod intendebas,tu minime probasti. Sed certa est,& insuperabilis Galeni doctrina,quam temere ac frustra conaris oppugnare.

Oppugnatio tertia.

DOnzellinus asserit Galenum curasse synochum putridam phlebothomia ad syncopin facta. Te verò dicis nullibi apud Galenum legisse,sed ne quemquam audisse, qui legerit, Galenum tale quid fecisse in synocho putrida,licet illud fecerit in non putrida vsq; ad lipothimiam, non autem syncopin,quæ plurimùm inter se distant.

O bellum hoc,potuit dici nil aptius vnquam.

Etsi antea mihi dubium non fuit,ex hoc tamen loco certo certius cognoui, te perfunctoriè Galenū perlegisse, aut obliuiosum esse,aut vero tanta contradicendi rabie
9.Meth.4. agitari,vt ea,quę nosti,dissimules. In eadem pagina Galenus recitat duas historias alteram de synocho nō putrida,de putrida alteram,in vtraque dicit se misisse sanguinem ad lipothimiam; Tu vero impatiens lectionis, priorem legisti tantùm. Sed iureconsulti dicunt, stultum esse iudicare,nisi prius tota lege perspecta. Sed tam peruicax es ac importunus, vt omnia temerè facias ac nihil consideratè. Credo Zoile te nunquam legisse,aut

ex nimia

ex nimia cerebri fluxibilitate tibi excidisse. Sed illud intolerabile videri potest, quòd quæ tu ignoras, alios etiam putas ignorare; & ne solus inscitiæ noteris, alios etiam in consortium tuæ ruditatis pertrahere nõ vereris. Affirmas enim te neminem audiuisse vnquam, qui tale quid legerit apud Galenum. O lepidum caput. Itáne magnificè de te sentis Zoile, vt, quod te latet, alios etiam latere putes?

Quò verò magis tuam ignorãtiam omnibus patefacias, conaris etiam probare, nequaquam faciẽdum esse, quod Galenus magna & ratione & ægrotantis vtilitate se fecisse scribit, in synocho scilicet cum putredine non esse faciendam phlebothomiam vsque ad lipothimiam, pro quo duæ à te rationes afferuntur. earum hæc est prior. In synocho putrida (ex Galeni sententia) tantum sanguinis relinquendum est, quod sufficiat, donec morbus finiri possit. Sed si sanguis mitteretur ad lipothimiam non sufficeret. ergo tanta quantitas nõ est mittenda. Altera ratio est ista. Neq; obstructio, neq; putredo curatur phlebotomia; ergo tanta sanguinis quantitas non est euacuanda. 9.Meth.4. 11. Meth. 14. Eodẽ loco.

In primis dico Galenum in loco à te citato vndecimo methodi nũquam vetuisse phlebothomiam ad lipothimiam factã, vt tu dicis. Quod si fecisset, sibi ipsi contrarius fuisset, cùm in lib. 9. illud ipse præstiterit, ac proprio etiam opere ac præcepto iusserit faciendum.

Ad rationes tuas dico in eo te hallucinari, ꝙ putas facta phlebothomia ad lipothimiam, nõ relinqui tantum sanguinis, qui sufficiat ad spacium curationis. quod tamen Galenus iudicauit: alioqui in 9. libro in illo seruo tam copiosam phlebothomiam non fecisset. cur autem ita Galenus iudicarit, ea est ratio. quod in polyhæmis, & polysarcis, in eucčticis, in robustissimis uiribus, ac ætate calidiore synochus generatur, atque ideo etiam 9.Meth. 3 & 11.Met. 14.

facta

facta phlebothomia ad lipothimiam, supereſt adhuc ſanguinis copia ſufficiens ad morbi finem. ſic itaq; primæ rationi ſit ſatisfactum.

Ad alteram rationem dico, Galenum verè dixiſſe, putredinem & obſtructionem propriè ac per ſe non curari phlebothomia; at per accidens & conſequio quodā; tantū abeſt, vt Galenus negarit, vt potius ſæpiſſimè illud docuerit in eo, 11. a te adducto. lege igitur eius libri caput, 4. licet per totum illum librum ſæpius idē repetitur: videbis Zoile futuram putredinem & obſtructionem phlebothomia inhiberi, & factam curari, ſed ex accidenti: cùm ſolius boni ſanguinis copia nimia eſt in in corpore, ſi fiat phlebothomia, nōne & putredo & obctio ne fiat impeditur? cùm verò fit, aut iam facta eſt, nonne partim phlebothomia vacuatur, partim humorum agitatione obſtructio tollitur, & humores ventilantur ne putreſcant & calor venarum temperatur, quo ſemiputridi emendantur, putridi verò concoquuntur, & à natura expelluntur? nonne hæc omnia beneficia præſtat phlebothomia? quæ licet per ſe ab alijs remedijs fiant, nihil tamen obſtat quin per accidens etiam à phlebothomia præſtari poſſint. parùm profectò profecit in philoſophia ac medicina, qui id quod eſt per ſe non poteſt diſtinguere ab eo, quod eſt per accidens. qua vna ratione multa in omni arte ambigua explicantur.

Notare etiam voluiſti Donzellinum, qui ſyncopen dixit, cùm lipothimiam dicere debuiſſet. fœliciſſimè iam agitur cum mortalibus, nam tertius è cœlo cecidit Cato. non iam ille Cenſorinus, ſed Cenſorius, ac dignus

Quem veneranda tegat veſtis, ac purpura palla. „

Etſi Donzellinus Græcis potiſſimum ſcriptoribus operam dedit, cùm tamen Medicus ſit, Medicina autē præter Græcos, multos ēt habeat authores Arabas ac

Barba-

Barbarolatinos, de ea arte benemeritos, oẽs ſibi duxit plegendos. ſcis tu Zoile, qui diu es in illa barbarie enutritus, & Arabas, & Barbarolatinos ſolitos eſſe duas illas voces confundere, quorum (licet fortasſis inuitus,) veſtigia ſecutus Donzellinus ipſe quoque eas confudit. ſed ſi putas illum ignorare ſyncopes ac lipothimiæ diſcrimen, non mediocrem illi iniuriam facis. neque tamen puto, te tam inique de illo ſentire, de quo viri docti omnes magnificè ſentiunt. Quòd ſi aut tu, aut alius quiſpiam de hac re hæſitaret, ego facile poſſum probare, longè vos decipi aut hallucinari.

Argumentum eſt à minori ex loco topico. Tu, qui iuuenis es, & bonarum literarum ac melioris medicinæ ignarus, illud noſti. ergo multo magis Donzellinus & ſenex & in optimarum artium ſtudijs ab ipſa ſtatim infantia educatus, illud nouit.

Diuinus profectò fuit Donzellinus, qui in ſui libelli præfatione, cùm in noſtri ſeculi mores inueheretur, diuinauit, non defuturos ſophiſtas & ſycophãtas, qui eius ſcripta cauillarentur ac ſuggillarent. ſed eo carmine ſolari ſe ipſum poteſt,

›› Virtus repulſæ neſcia ſordidæ Horat. lib. 3. Ode. 2.
›› Intaminatis fulget honoribus.

Oppugnatio quarta.

DOnzellinus dicit, ſimplicem ſynochum putridam non eſſe lethalem; contra. ſi per putredinem ſimplicem intelligit leuem, ac paruam, conſentio. ſi verò ſimplicem, ideſt ſine venenoſa qualitate, dicis eſſe falſum. nam ſi vehemens fuerit putredo, licet non venenoſa, tamen (vt tu aſſeris) lethalis erit.

›› Mirabar ſi quid recti dixiſſet Amyntas.

Tam ſtupidus tibi eſt animus, vt nihil veri posſis percipere

percipere. Synochum putridam grauem morbum esse, ac periculo non vacare, fatetur Donzellinus; quòd verò lethalem negat indignaris, nec tamen probas. Quæ tua ista est authoritas Zoile, vt nullo adducto probato authore in tui dicti confirmationem, tāquam iudex arbitrarius sedes prò tribunali, & tanquam authoritatem habens, sententiam pronuntias, qualem illi iudices, qui de causa nihil intellexerunt.

11. Meth. 14. & 9. 9. Meth. 3.

Ego puto Donzellinum maximis rationibus innixū, dixisse, synochum putridam non esse lethalē: cùm enim Galenus dicat, eam febrem plurimùm in polysarcos & polyhænos incidere, & rursus repetat hæc verba. porrò supra dictum à nobis est, eiusmodi febres in virtutē imbecillam nō incidere, quippe synochus bene habiti corporis & calentis ætatis propria est. Cùm etiam dicat, in hac febre pulsus esse maximos, æquales ac vehementes; minime dubium est Galenum sentire eam febrem non esse sua natura pernitiosam, cùm tot subsidia habeat ad salutem. Quòd si montes putredinis velis cogitare, illud erit rarissimum, & quod non nisi malignissimus homo in argumentum possit reuocare.

1. prorrh. 14.

Si Galeni sententia lethalis morbus aut semper aut plurimùm interimit, eiusmodi esse synochum te probare oportebat aut experimento, aut testibus, aut rationibus. Tu cùm sis iuuenis experimentum adferre non potes, qui fortasse nullum vidisti, cùm Galenus paucos viderit. Testes nullos adducis, qui dicant synochum esse lethalem, quinimo Galenus ex his quæ de ea dixit, salubrem facere videtur. At rationem habes, quia vehemēs putredo potest interficere; sed vbi tam multa sunt ad salutem subsidia, non facile magna putredo generatur: aut si id aliquando contingat, insolens erit ac rarum. At si morbus esse lethalis debet, semper aut plurimum idem euenire necesse est.

Locis supra citatis.

Vides

Vides Zoile quo te rapiat litigandi libido, legisti quidem Galenum, sed Cato dicit; legere & non intelligere est non legere.

Oppugnatio quinta.

DOnzellinus non recte damnat phlebothomiam in febre pestilenti. nam id repugnat rationi, & optimorum authorum sententiæ. Si humoris malignitas fit ex obstructione, hęc verò ex multitudine, ratio dictat vt tolli possit obstructio, prius tollendã multitudinem. Præterea si putredo finiri nõ potest nisi coctione; ergo quæ eam impediunt tollenda. ea verò est multitudo, qua natura grauatur, & meatus obstruũtur, igitur secanda vena, vt humorum moles minuatur, & meatus aperiantur.

Sed probatissimi etiam quiq; scriptores mittunt sanguinem in hoc morbo, Hippocrates, Galenus, Paulus, Aetius, Celsus, Auicẽna, oẽs deniq; melioris notæ Medici. turpe est autem à tam grauibus viris dissentire.

Ne quid autem causæ desis, Donzellini etiam rationes, repræhendis. Cùm enim dicit, obstare virium imbecillitatem; Respondes, si id obstaret, non esse credendum magnos illos viros id latuisse: quare non id fuisse præcepturos, sed eius contrarium potius.

Addis deinde, duplicem esse imbecillitatem, per oppressionem naturę vnam, per resolutionem alteram, ac sæpè errare medicos, qui alteram pro altera accipiant. In vtraque autem uis phlebothomiam administrari, sed in priori copiosam in posteriori repetitam.

Multo autem minus omittendam phlebothomiã dicis metu agitationis, cùm eam non timuerint maximi illi Medici: nec eam vsque adeo magnam fieri, vt in pharmacia.

Tandem Donzellinum sui oblitum asseris sibi con-

 tradicere.

tradicere. Cùm enim humorem facientem febrem pestilentem, dixerit esse furiosum, illum tamē phlebothomia nō esse agitandū dicit, sed in quiete permittēdum.

Horat. in arte poet. Scribendi rectè, sapere est, & principium, & fons. At ,,
nunc,
Scribimus indocti doctiq; poemata passim. ,,

Scio Zoile cùm scriberes hanc oppugnationem, existimasse te in alijs quidem fore superiorem, in hac verò te gloriose triumphaturum. sed mihi crede vti in alijs fuisti ridiculus, ita in hac eris ridendus.

Relegauit Donzellinus lectores sui libelli ad Galeni libros, ex quibus suam de febre pestilenti sententiam desumpsit. At tu aut illos legere noluisti, aut verò non intellexisti, aut malignè, studio contradicendi garris.

Quo autem melius & clarius hæc disputatio procedat, cogor hic quædam præmittere. In primis autem dico, pestichias vocatas esse morbum epidemium, ac popularē, eodem enim tempore multos præhendit in eodem loco. dico etiam esse perniciosum, quia plures interimit. Id tu negas, cùm Brixiæ non magna vsque adeo ciuitate constanti fama feratur, paucis mensibus mortua esse hominum duodecim millia: cùm eadem die supra centum mortui sint: cùm in eadem vicinia viginti, & eo plura eodem die funera sint exportata: cùm Medici decem aut duodecim vitam cum morte commutarint.

Sed ex Brixiensibus illis medicis viris excellentissimis, qui superfuerunt, vnus scripsit, ac edidit librum contra Valdanium nostrum Veronensem clarissimum Medicum, in cuius initio scribit, febres illas passim suā ciuitatem vexasse; quæ verba docent morbum fuisse popularem. Addit deinde, vulgus cùm videret multos interire, & res eiusmodi videre non esset assuetus, valde ægrè tulisse, & conquestum esse de medicis, malè de illis

illis sentiens, ac si non iustam diligẽtiam adhiberent in cognoscendo, & curando morbo: ita enim vulgus putasse, si medici recte illum cognouissent, & curassent, nõ tam multos fore interituros: illum etiam morbum nouitatem appellat: quæ omnia declarant & plurimos eo morbo laborasse, & ex illis plurimos perijsse. licet igitur aliter postea idem scripserit, verissimum tamen est morbum illum fuisse epidemiam pernitiosam: quas tamen pestichias fuisse constat, & eo nomine oẽs appellarunt.

Præterea dico hũc morbum ex praua victus ratione ortum habere, non autem ex vlla aeris constitutione. cùm n. eo potissimum tẽpore grassetur, in quo ingẽs est fames & annonæ penuria, mirum nõ est si idem accidat, quod Galenus narrat initio libri de Euchymia; scilicet, quòd multi ob inopiam prauis cibis vtentes ægrotent. Galenus enim de prauis & corruptis cibis loquens, dicit. Tales cibos hodie quoq; vrgente fame plures coacti comedere, à putridis ac pestiferis febribus interierunt. Tales enim cibi aut non concoquuntur, sed crudi manent, aut corrumpuntur, aut pessimam cacochymiam ingenerant. Si crudi manent, audi quid dicat Galenus. Maximè autem ad cacochymiam & morbos generãdos facit cruditas assidua, siue ea boni, siue mali succi cibos sequatur. Liquet tamen deteriorem esse in mali succi cibis. Qui cùm bipartiti sint: in his, qui succũ gignunt tenuem, morbi fiunt acuti vnà cum malignis febribus. Hæc Galenus. Quòd si corrũpantur: Audi rursus Galenum quid dicat, Nullus. n. ad tãtum vnq̃ dementiæ veniat (te vno Zoile excepto) vt ignoret quantum insit in eo mali, si contẽti in corpore humores in venenatas (ita enim vertendum est φαρμακῶδεις) qualitates degenerent. & alibi. At quia humores corporum, & victus prauitate erant putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus origo data est. Si verò cacochymiam ingenerent,

In fine lib. de Euchy.

Initio eiusdem lib.

1. de diff. feb. 4.

Initio lib. de Euchy. rent,de ea ita Galenus. cùm enim plures morbos ex ea natos recensuisset,in quibus ét fuerunt febres quāplurimæ,tandem dicit. Quibus horū nihil accidit,interiere omnes aut cum manifesta visceris alicuius inflāmatione,aut ob vehementem & malignam febrem. Per cacoethen autem febrem perniciosam & lethalem intellexisse ex eo apparet, quòd dicit, omnes interijsse. Cùm autem verisimile sit in multis fieri etiam plenitudinem

1. de diff. feb. 3. illam, quæ vires superat, de ea hæc Galenus. In altera plenitudine,quæ ratione potentiæ dicitur, citò ad corruptionem humores deueniunt,quoniam non amplius superantur, nec concoquuntur probè; cùm ea, à qua conficiuntur,vis inualida existat.

Dices tu hic fortasfis: etsi promiscua plebs & pauperes ex inopia cogātur comedere cacochyma,diuites tamen boni succi cibos comedunt, nihilominus illi etiam eodem morbo fuerunt correpti. Respōdeo, etsi diuites euchymos cibos ingerant, ita tamen sunt voraces, ita intemperantes, vt plurima scateant cruditate, hi præsertim,qui ciborum varietate vtuntur in eadem mensa, & in otio degunt. Quę autem mala sequantur cruditatem, paulo ante ex Galeno fuit dictum. vbi etiam asseuerabat non tantùm eam cruditatem esse perniciosam, quæ fit in cibis cacochymis,sed etiam euchymis.

Sed quid dicis,diuites vti cibis euchymis, cùm fructibus horarijs, oleribus, salsamentis,lacticinijs,fungis, suilla ac bubula carne,alijsq; huiusmodi se quotidie impleant, atque ingurgitent: ex qua intemperantia non tantùm cruditas, sed corruptela, pessima cacochymia, obstructio & putredo generatur: ex qua demum venenati prodeunt humores. Eiusmodi autem viuendi ratione alij vtuntur ob animi sordes, alij ob voluptatem, alij vt bonis cibis satiati, gulæ & appetentiæ, irritamenta suppeditent. Quare si plebs ex paupertate, diuites ex

uites ex vitio & intemperantia eandem ſibi perniciem accerſunt.

Sed denuo repugnabis dicens. fames anno ſuperiori vniuerſam Italiam depopulata eſt. cur igitur non in tota Italia,ſed paucis in locis tātùm hic morbus viguit? Dico non ita paucis in locis peſtichias fuiſſe moleſtas: nam & Venetijs, & Tridenti, & Romæ, & alijs multis in locis plurimi laborarũt. Et cùm ex vario ſolo, ex ventis, ex ſitu locorum diuerſo, cibi etiam cacochymi ſint magis aut minus mali, & corpora magis aut minus ad noxiam parata; ex moribus etiam & conſuetudinibus, inſtitutis ac viuendi modo, alibi alijs ac diuerſis, diuerſæ etiam in corporibus diſpoſitiones oriantur, mirum non eſt, ſi non vbiq; idem morbus graſſetur.

His poſitis, dico in peſtichijs non eſſe ſecandam venam. Primò, quia in tali morbo non eſſet ſecanda niſi in principio. Probo, quia poſtea virtus eſt imbecillior quam vt eam ferre poſſit: & quia natura poſtea ſolet ad cutim extrudere venenatam materiam, & facere exanthemata, à quibus morbus nomen accepit. erumpentibus autem papulis, nemo eſt, qui dicat, ſecandam venã, ſed imitandam naturam ac cucurbitulas adplicandas. Verùm in principio, vt ſupra fuit poſitum, crudi humores ſunt in prima corporis regione; qui facta phlebothomia rapiuntur ad venas, magno ægrotantium damno. & multis in locis Galenus vetuit phlebothomiam, ea cruditate exiſtente in illis locis. vt libro Therapeutico per phlebothomiã, &, 4. de tuẽda valetudine. Idem etiã Paulus lib. 2. cap. 36. Secundò, in huiuſmodi morbo peccat ferè degrauans plenitudo. De qua Galenus hæc dicit. Si infeſta ſit degrauans plenitudo, non omnino molienda ſanguinis detractio eſt. fieri enim poteſt, vt crudus per corpus collectus ſit ſuccus, in quo aduertendum diligenter eſt, quantum valeat robuſtaq;

1. (margin, beside "nam. Primò")
2. (margin, beside "Secundò")
Therap. per phleb. 6.

ſtaq́; ſit virtus, & quantum humor ipſe ſit refrigeratus; nam exoluta ab id genus affectibus virtus, (nota hæc verba,) adhibita ſanguinis misſione, in extremum malum recidere ſolẽt, vt nequaq̃ poſtea reſtitui posſint. Quod vbi euenit, periculum non leue conſequitur; potisſimùm ſi febris accidat ſtatu æſtiuo, ſtomachoq́; male affecto. Hæc Galenus. Vires autem eſſe inualidas in ea plenitudine in loco ſupra citato, ex primo de differentijs febrium affirmat Galenus. cuius initium. In altera plenitudine, quæ ratione potentiæ dicitur, &c.

Cap. 9. Idem etiam in Therap. per phlebothomiã, cùm dicit. Neq; enim vbi tanta crudorum humorum copia cumulata eſt, vt ſecandam venam prohibeat, ratio redarguitur; nam iſtis virium robur non adeſt.

3. Tertiò, ex ſuprapoſitis ac ſtatutis conſtat, peſtichias eſſe morbum pernitioſum ac ſua natura lethalem. De huiuſmodi autem morbis Galenus dicit, morituros eſſe ſolis prognoſticis relinquendos, & 11. methodi. In quo enim deſperata omnino ſalus eſt, imprudentis conſilij fuerit apud vulgum infamare præſidia, quæ multis fuere ſaluti. & paulo poſt. Verùm nos tempora præſidiaq́; his ſcribimus, quos ſeruari ſpes eſt, quãdo ægris, qui inſanabiles ſunt, ijs nec tempus vllum opportunum, nec

Part. 2. aph. 29. præſidium eſt; Ergo ñec phlebothomia. In comment. etiam aphoriſ. ſcribit. Nam in morbis exitialibus non modo quando ſunt ſuo vigori vicini, ſed etiam in prioribus temporibus nihil mouere oportet. Recordantibus nobis, quòd deploratos non oportet attingere, ſed relinquere: & morbi finem tantummodo prænuntiare. Túne igitur Zoile infamabis auxilium nobilisſimũ phlebothomiam? tu morituros phlebothomabis?

O caput anticyris tribus inſanabile.

4. Quartò, Galenus initio Libri de Euchymia, laudat eos Medicos, qui in illis febribus peſtilẽtibus ex depra-

uato

uato victu & cacochymia ortis, sanguinem non mittebant: dicit enim. Cumq; medici nonnulli paucis omnino quibusdam sanguinem mittere auderent (nota auderent) morbi initio, (si quidem non iniuria remedij huiusce vsum reformidabant, propter virium iam antea factam imbecillitatem) nulli eorum animaduerti sanguinem profluxisse probum.

Quintò, robur virium potissimum requiritur in phlebothomia, at in pestichijs desideratur: qui morbus cùm eãdem originẽ habeat, qualẽ ille, de quo Galenus paulò ante dixit, Medicos illos rectè abstinuisse à phlebothomia propter virium imbecillitatem, facilè est videre de similibus idem esse iudicium. Ex alijs etiam locis ex Galeno superius adductis idem patet: in quibus dicit. In crudis humoribus, in cacochymia, in humorum corruptela, & in plenitudine grauante vires esse imbecillas, aut sanè momentaneas: quas tamen Galenus postulat validas, & in præsens, & in futurorum. Quòd si in hoc morbo occulta quædam ac perniciosa veneni vis inest, vt probatum est supra & magis adhuc infra probabitur, minime dubium est, aut esse iam debiles, aut mox futuras. 5.

Postremò, Galenus, 9. de Methodo, agẽs de synocho 6.
dicit. Aufero itaq; ab homine eóusq; de industria san- Cap. 4.
guinem, quoad animo linqueretur. maximum planè vbi vires valentes sunt, continentis febris remedium. id quod tum ratione tum experientia didici.

Cùm itaque Donzellinus in suo libello & rationes & clarissimorum Medicorum experimenta pro suæ sententiæ confirmatione adduxisset, tu tamen illis nõ adquiescis. Ego itidem nouas rationes posui, quibus vel inuitus cogeris adsentiri. Donzellini experientiam ego plurimi facio, cùm annos iam triginta Romæ Illustrissimi Durantis Cardinalis Medicus familiaris, Venetijs, in

aula Cæsaris,& Veronæ medicinam factitarit: & iam in medicina veteranus dici possit, plurimosque nobilissimos Medicos nouerit, quorum actiones & praxim diligenter animaduertit.

Cùm itaq; finis Medicinæ sit non cognitio, sed actio; ea verò in singulis versetur, quorum iuuenes sunt per

1. Ethic. 1. ętatem inexperti ac imperiti (vt Aristot. dixit) fit etiã, vt

Eodẽ loco. ea iudicare non possint. nam (vt idẽ docuit) vnusquisq; rectè iudicat ea, quæ nouit, & eorũ bonus est iudex. Tu verò Zoile cùm sis iuuenis, & in singulis nondũ sis versatus, ea non potes cognoscere, quare neq; iudicare.

6. Ethic. 9. Omnes etiam in medico prudentiã requirunt: at eam esse in iuuene Aristoteles negauit, cuius rationem assignans, dicit. causa hæc est, quòd etiã in rebus singularibus prudentia versatur, quarum cognitio vsu comparatur. Adolescens verò vsum rerum non habet, quippe quem temporis longinquitas sit allatura. Rursus audi

Cap. 8. quid Aristot. dicat, 6. Ethicorum. Neque verò rerum vniuersarũ modò prudentia est, sed debent ei notæ esse etiam res singulares. Ad agendum verò idonea est. In rebus singularibus autem omnis actio versatur. Itaque tum hic nonnulli inscii sunt ad agendum scientibus aptiores, tum in alijs rebus ij, qui sunt vsu periti. Nam si quis sciat carnes leues esse ad concoquendum faciles, & salubres, leues autem quæ sint ignoret, bonam valetudinem non efficiet, sed potius efficiet, qui scit auium carnes esse leues & salubres;

Prudentia autem in agendo posita est.

Danda igitur opera est, vt vel vtranque cognitionem habeamus, vel hanc potius quàm illam.

Audis Zoile q̃ magnificat Aristoteles experientiam? Arrige aures obsecro, nam video te aliquanto stupidiorem.

Sed initio etiã suæ metaphysicæ clarius adhuc tuam arrogantiam

arrogantiam retundit. qui cùm ſis iuuenis, ſenibus & expertis uis præferri. Sed audi Ariſtotelem; Ad agendum itaque nihil videtur experientia differre ab arte. Quinimo videmus expertos magis id quod intendunt conſequi, quàm illos qui rationem ſine experientia tenent. Cauſa verò eſt, quòd experientia ſingularium, ars verò vniuerſalium cognitio eſt, actiones autem ac generationes omnes ſunt circa ſingularia. Non enim hominem, ſed Calliam & Socratẽ ſanat, qui medetur. ſi quis igitur rationem abſq; experientia teneat, & vniuerſale quidem cognoſcat, quod autem ſub eo particulare eſt ignoret, ſæpenumero errabit à ſanando. Tu igitur Zoile neq; prudens, neq; expertus eſſe potes cum ſis iuuenis, ſed tui officij fuerit prudentibus ac expertis auſcultare. Solus & artifices, qui facit vſus erit.

Rectè igitur ille, qui dixit. Difficile admodum eſt benè confidere in Medico iuuene non experto.

Ariſtoteles in ſua Rhetorica dixit, humanum corpus à trigeſimo anno ad trigeſimum ſextum vigere: intellectum verò vim ſuam maximã obtinere anno quadrageſimo nono: ſeptenario ſcilicet climacterico. Scalariũ autem annorum magna ſemper apud doctos viros fuit authoritas. quare, cùm tu ſis iuuenis, multùm adhuc tibi poteſt creſcere intellectus; ac tantum tibi deeſſe putes, quantum ab illius fatalis anni perfectione per ætatem es remotus.

Sed iam tuas rationes expendamus, & ad lapidem lydium illas adfricemus ueritatem ſcilicet; videamusq; ſint ne aureç, an argenteæ, vel potius orichalcum referant, qđ Ariſtoteles in elenchis, de paralogiſmis dixit.

Primò ſtatuis, tollendam eſſe multitudinem, vt tollatur obſtructio, & putredo cõſequi posſit à natura ſupra reſiduum fortiore. Optimè ſanè ratiocinaris Zoile; ſed eorum in cenſu mihi videris numerandus, de quibus

Ariſtoteles dixit, Ad pauca reſpicientes de facili enunciant. Tu vis videri theoricus & practicus, ſed mihi crede, tu es generis neutri. Ne fiat phlebothomia obſtat virium imbecillitas, obſtat etiam cruditas humorum in prima corporis regione, vt ſupra fuit demonſtratum: quibus præſentibus nemo aut veterum aut recẽtiorum voluit venam ſecari. Non enim ſola indicantia, ſed & contra indicantia Galenus iubet obſeruari. Tu verò illa non potuiſti peruidere, quia, ſub pectore læuo

9. Metho. 10.

Nil ſalit Arcadico iuueni.

Secundò dicis Donzellinum pugnare cum ſapientiſſimorum hominum, quos nominas, ſententia. Reſpondeo, meliorem eorum partem, cùm iubẽt venam ſecari, loqui de præſeruatione, vt Paulus, Aetius, Rufus, & alij multi: qui autem de curatione intelligũt, illi omnes ſupponunt pręcepta generalia alibi tractata, quorum illud potisſimũ eſt, quòd in phlebothomia virium robur requiritur. Nos autẽ ſupra oſtendimus, in peſtichijs vires eſſe labefactatas. At tu dicis, ſi in hoc morbo vires eſſent debiles, tam graues viros id non latuiſſet; quare phlebòthomiam non pręcepiſſent, ſed potius vetuiſſent. proculdubio illud ſciuerunt, & vti ſupra audiuiſti ex initio libri de Euchymia illi Medici propter imbecillitatẽ virium à phlebothomia abſtinebant, & Galenus eos laudat. Quòd ſi id quod in præcepto generali fuit dictum, id ſemper in ſingulis capitibus non repetunt, intelligi tamen volunt, etſi vniuerſalia ſemper ſingularibus non adcommodant. Aliquid enim putant relinquendum lectori, quod ſuo marte debeat intelligere.

Vides Zoile tuas cogitationes eſſe inſomnia vigilantium, vt Ariſtoteles ſolebat appellare: inſomnia inquã, non quæ per corneas, ſed per eburneas fores tranſmittantur ac euolent.

Præterea controuerſia noſtra eſt de febre peſtilenti, quæ eſt

quæ est citra pestem, & non ex aere, sed ex victu deprauato pendet, & pestichiæ appellantur. At authores à te adducti loquuntur de febre pestilenti, quæ est in peste ex aere, non autem de pestichijs. Quare nihil ad rem faciunt, quæ dicis.

In ea verò parte mihi videris admirabilis, vbi egregiè de duplici virium imbecillitate philosophatus, dicis, te valde vereri, ne Medici sæpè errent in discernenda virium debilitate, quæ fit per oppressionem ab ea, quæ fit per resolutionem. Id verò puto te dixisse & cognouisse, quia fortasſis illud tibi iuueni inexperto sæpe vsu venit, vt in eo hallucineris. Cùm alijs doctis & exercitatis minimè contingat: quibus promptum est alteram ab altera internoscere.

Tu igitur ex hac tua subtili speculatione vis colligere, in pestichijs curandis errare eos medicos, qui ideo abstinent à phlebothomia, quia putant vires esse imbecillas per resolutionem, cùm tales sint propter aggrauationem ac multitudinem, quæ per te tolli debet per venę sectionem.

Quasi verò coniungi non possint duæ hæ virium imbecillitates, & de facto coniungantur in hoc morbo. Cùm enim praua materia sit cumulata, quę facit plenitudinem ad vires, & ita vnam imbecillitatem, ex ea etiā sequitur altera. Nam cùm materia, quæ grauat, non sit bonus sanguis, sed prauus humor membris ingratus, sequitur partes esse resolutas, tum ex continua coloris naturalis actione, tum etiam ex vi morbi.

Ac ita vtraque imbecillitas coniungitur, ut in hydrope ac alijs morbis, in quibus & mala & copiosa materia est collecta. quæ uti multa facit imbecillitatem per aggrauationem, uti uerò mala cùm non sit alendis partibus idonea, alteram facit imbecillitatem per resolutionem.

Eſt prætere a tertia cauſa debilis uirtutis, quæ eſt pernicies, mala qualitas, ac venenū, quo vires omnes proſternuntur, & ſpiritus corrumpūtur, ac cor potisſimum male afficitur.

Quare facile eſt videre, niſi quis ſit talpa cæcior, in hoc morbo triplicem eſſe cauſam imbecillitatis virium; ſi rectè ſuperius dicta expendantur: quare qui ſanguinem mittit, iugulat ægrotantem, vt ſupra nobis dicebat Galenus. Ego profectò valde vereor, ne ſit neceſſe vt tibi ſecetur vena, iuxta illud Satyrici.

Therapeu. per phleb. 6.

Currite iam Medici, mediam pertundite venam. »

Ex qua ſcilicet fluat ſanguis è cerebro melācholicus.

Ad Critonis hiſtoriam, dico, ſi vllo vnquā caſu à phlebothomia fuit abſtinendum, in hoc maxime fuiſſe, ſi Galeni doctrinā ſequi velimus. Primo, quia in eo fuit plenitudo vires grauans, vt ibi Galenus dicit: quam totam cùm natura à principibus partibus non potuerit ad pedē extrudere, ea regurgitauit ad caput: deinde fuit maligna & cacoethica, vt Galenus docet & tu fateris: quis ergo dubitat vires initio ita fuiſſe inualidas, vt nullo pacto phlebothomia conueniret? Deinde morbus fuit ab initio lethalis; aut igitur Hippocrates rudis, qui illum non cognouit, aut ſi cognouit ſoli prognoſtico fuit relinquendus. lethalem fuiſſe illud docet, quòd ſecunda die hominem interfecit. Quare ſi Galenus ſua præcepta vult eſſe rata, cogitur fateri, in eo caſu nequaquā faciendā fuiſſe phlebothomiam. Nulla igitur fuit cauſa, cur Hippocratem reprehenderet.

Multò verò rationabilius quis mirari poteſt Galenū: qui dum Hippocratem vult excuſare, dicit, illum non ſemper initio morbi fuiſſe accerſitum, ſed morbo iam progreſſo. Ego libenter interrogarem Galenum, quid per morbi initium intelligat. Ipſe enim triplex fecit morbi principium, pro primo morbi inſultu; pro primis tri-

1 de criſ. 6. 7. 8.

bus

bus diebus;& pro ea morbi parte,in qua morbus adhuc est crudus. In historia Critonis,si vult excusare Hippocratem, quia non fuit à principio vocatus,de primo insultu non intelligit,quia nemo Medicum vocat nisi post illum insultum,qui est momentaneus. De secundo etiã minus intelligit,quia in eo fuit vocatus,at excusatio dicit,illũ non initio,sed progresso iam morbo,puta in augumento fuisse accersitum. Criton autem mortuus est secunda die; ergo in principio fuit vocatus, non autem progresso iam morbo. De tertio aũt principio non potuisse illũ intelligere,patet,quia citò mortuus est, materia cruda,& ita non euasit illud tertium principium.

Deinde non video quem locum habeat Hippocratis repræhẽsio,quam facit Galenus;nam illa supponit, Hippocratem fuisse vocatum in principio, & tamen postea dicit,illum venisse progresso iam morbo; quæ verba significant augumentum. Sed hoc etiam falsum est,nam Criton mortuus est in principio siue secũdo, siue tertio modo accepto. nullum igitur locum habet neque accusatio,neque excusatio Galeni,imo falsa est in hac saltem Critonis historia.

Vides Zoile tuam inscitiam. Tu arripis verba,res autem non consideras. Id verò accidit,quia tu neophytus es in medicina, & etiam quia,

„ Frigidus obsistit circùm præcordia sanguis.

Dicis postea,cùm vires imbecilles sunt ex oppresione,copiosam phlebothomiam esse faciendam. O Zoile, quis vnquam à te tam absurdam vocem expectasset?

„ Ite malam venti celeres dispergite vocem.

In oppresione virium ob multitudinem boni sanguinis, iubet quidem Galenus copiosam phlebothomiam administrandam. At vbi vires oppressæ sunt à multo quidem, sed cruda, cacochyma,maligna materia, vt in hac febre supra probatũ fuit, Galenus dicit hæc verba.

Exoluta

Exoluta enim ab id genus affectibus virtute, si mittatur sanguis, in extremum malum recidunt ægrotantes, vt nequaquam postea restitui possint.

Quid verò tibi in mentē venit Zoile, cùm negas, phlebothomiam nō agitare sanguinem in venis? imo maiorem à pharmacia, quàm à phlebothomia fieri humorū agitationē? In te profectò quadrat illud poetæ carmen.

Furor arma ministrat. ››

9. Metho. 4 Galenus recitat, facta phlebothomia in illo iuuene, qui synochum patiebatur, statim secutam esse alui relaxationem, vomitum, sudores copiosos. Quòd si dices id verum esse in phlebothomia ad lipothimiā facta, in alijs nequaquam. Respondeo, etsi nō tanta fit, fit tamen pro

11. Meth. ratione sanguinis euacuati. Idem etiam dicit, phlebothomia ventilari sanguinem, ob motum humorum aperiri obstructiones, in phlebothomia seruādam esse rectitudinem *κατὰ ἴξιν*, vt motus sanguinis fiat ad partē opportunam & à parte læsa: quæ omnia hominibus non prorsus stupidis declarant, magnam per phlebothomiā in sanguine fieri agitationem; Tu solus in media luce palpas tenebras Zoile.

Quod verò dicis in pharmacia, quàm in phlebothomia magis agitari humores in venis existētes: (etsi hæc comparatio nihil ad rem nostram facit) respondeo, si de veterum medicamentis validissimis ac elaterijs intelligis, fieri fortasse potest, vt verum sit, quod dicis. Sed si idem intelligi vis de nostris, quibus quotidie vtimur, correctis & castigatis, aut per se clementibus ac benedictis, nego & pernego, ac tu turpiter hallucinaris.

Postremo dicis, Donzellinum sui oblitū esse, qui cū dixerit materiā pestichiarū esse furiosam, postea illā dicit nō esse phlebothomia agitandā. Vsq; adeo'ne es tam perfrictæ frōtis, vt tam inuerecūdè audeas loqui de viro, quem oēs, qui illū norāt, amant, colūt, ac venerātur?

Galenus

Galenus comment. 2. aphorismo, 29. dicit, circa initia eorum morborum, in quibus speramus ægrotũ conualiturum, tentandũ est afferre maiora remedia, de quibus Hippocrates dixit, si quid videtur mouendũ moue. Sunt autem hæc, maximè quidem venæ sectio, nonnunquam verò & purgatio. postrema hæc verba de materia turgente omnes interprætantur, & ita interprætandum docent Hippocrates & Galenus aphoris. 22. & 24. primę particulæ. Galenus etiam alibi docet morbum quemlibet salubrem oportere decurrere per quatuor tempora. Ex his colligo, cùm materia in morbo acuto furit, nõ totam furere, sed eius partem tenuiorẽ tantùm & acriorem & calidiorem; reliquam verò, quæ morbum quidẽ facit, sed non adeo ferox est, quietam in suo foco ac loco permanere. Alioqui sequeretur, euacuata per pharmacum turgente materia, in ipso statim principio morbũ salubrem terminari. quod absurdum omnino dictu est. Idem etiam & Hippocr. & Galenus voluerũt. Hic enim dicit aphoris. intelligendũ esse de his, qui seruari debẽt, cùm dicit, in principio morborum, si quid videtur mouendum, moue; in vigore autem quietẽ seruare melius est. Ecce hic volunt initio materiã euacuari, quæ scilicet furiosa est. Reliquæ autem coctionem expectari, donec per sua tempora absoluatur. Cùm igitur Donzellinus dixit, pestichiarũ materiã esse furiosam, verè dixit; de ea parte intelligẽs, quæ in motu est, furit & agitatur. Idem etiam dixit, non esse quiescens venenum agitandum; de reliqua intellexit, quę reliqua morbi tempora facit, & quieta manet vsq; ad concoctionem & morbi finem, quam ipse antidotis absorberi, discuti, alterari aut à natura adiuta antidotis euacuari, & è corpore tãdem superatam vult exturbari.

1. de cris. & de toti. mor. t.

Vbi hic est cõtradictio Zoile? eam Aristot. in Elẽchis uoluit esse eiusdem ad idem, eodem tempore & modo.

Verùm

Verùm tam craſſum tibi eſt cerebrum, obtuſumq; ingenium, vt iſta non intelligas.

Quare tibi amice conſuluerim, vt te traderes in Pythagoreorum diſciplinam ac ſcholam, in qua per quinquennium ſileres, interimq; operam dares non tantùm philoſophiæ & medicinæ, quarum omnino es rudis: ſed multò magis grammaticæ. nam facile apparet, te in ea quoq; parùm profeciſſe, vt tua ſcripta non tantū Cleanthis, ſed ne Scopæ quidem, Cantalicij aut Mãcinelli lucernam ne minimum quidem redolere videantur.

Oppugnatio ſexta.

DOnzellinus affirmat, Galenū 11. Methodi docere curationem febris putridæ, in qua ſimplex tantùm eſt putredo; non autem qualitas venenata ac peſtilens. Id falſum eſſe pluribus tu rationibus probare contendis.

Prima febris peſtilens non differt à reliquis putridis niſi magnitudine & excellẽtia putredinis. ergo qui tractat de omnibus putridis, agit etiã de peſtilentibus, quę eiuſdem naturę ſunt cum illis.

Secunda ſuperfluum eſt putredini addere qualitatẽ venenatam, cùm ſola putredo ſufficiat ad hominem interimendum: eſt enim via in corruptionem & mortem. Si igitur venenum illud eſt ſomnium, in peſtilenti febre ſola eſt putredo, ergo qui agit de putridis agit etiam de peſtilentibus.

Tertia eædem cauſæ & eadem curatio cõuenit & putridis & peſtilentibus, ergo Galenus in eodem libro de illis egit, cauſæ ſunt humorum multitudo, craſſities, lẽtor, prohibita tranſpiratio. Curatio verò concoctio, euacuatio, ventilatio. Quæ omnia tam his, quàm illis videntur conuenire.

Dicis poſtea, duplicem eſſe putredinẽ, vnam quæ fit ex dictis

ex dictis nunc causis internis: alteram verò, qua aer inquinatus, corruptus, ac venenatus per inspirationẽ cor inficit, & tanquam veneno vitiat ac labefactat. De priori illa omni actũ esse in 11. methodi, de posteriori verò in fine decimi pollicitum esse Galenũ, se peculiari quodam libro tractaturum. Quare errare Donzellinum, qui febres pestilentes ex causis internis, & pestilẽtes ex aere venenato in eodem genere posuit.

„ Incidit in foueam præceps quam fecerat ante.

Etsi in omnibus alijs tuis dictis inscitiam tuã plus satis patefecisti, in hac tamen oppugnatione longè magis. Tu nihil aliud crepas quàm tuum illud, pestilens qualitas non differt à communi putredine nisi vehementia, magnitudine aut excellentia, maioris tandẽ ac minoris ratione. Hoc certè fuit Galeni dictum, sed à te prauè vt reliqua omnia intellectum. Neq; enim Galeni sententias ponderas, sed numeras tantùm, & per transennam, aut vitrum contemplaris.

Ego Zoile statuo, vehementem putredinem esse venenatam qualitatem, idque ex Galeni sententia. Id tu negas. At ego vi rationum eò te compellam, vt velis nolis illud fatearis. quinimo ex tuis verbis te conuincam.

Quò verò omnis tibi tollatur tergiuersandi occasio, & quoniam insignem in te video ingenij crassitiem, animiq; stuporem, clarioris doctrinæ causa, triplicem facio febrem pestilentem. Prima pendet ex victu deprauato, cacochymia & causa interna. Secunda ex aere corrupto & perniciosa qualitate infesto. Tertia ex vtraque causa originem dicit. de quibus omnibus Galenus agit initio libri de febrium differentijs. In omnibus hisce generibus febris pestilentis non solam putredinem, sed deleteriam ac venenatam qualitatem esse dico; idque firmissimis rationibus sum probaturus. Cap. 4.

Febres pestilentes primi generis ex cacochymia &

causa interna sunt illæ, de quibus meminit Galenus initio libri de Euchymia. Illæ item quas nominat libro de differen. febrium primo, dicens. Fit enim & aliquando ob eos, qui sunt in corpore humores, ad putrescendum paratos, cùm breuem aliquam occasionem ad febris originem ab ære ambiente acceperit animal.

Secundum genus intelligit eodem in loco, cùm dicit, magna aũt ex parte oritur febris pestilens ex inspiratione aeris circũstãtis à putrescibili euaporatione infecti.

1. de febr. differ. 4. Tertij autem generis illa fuit, quam Thucidides descripsit. Nam vt Galenus inquit, vtraq; causa & interna & externa illam genuit. Priorem enim causam notat Galenus, cùm dicit; At quia humores corporum ex victus prauitate erãt putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus origo data est. Externam verò & alteram causam ponit, cùm dicit. Fortè autem per continuum ex Aethiopia quædã putredinis fluxere cõtagia, ijs, quorũ corpora erant ad patiendũ parata, febriũ causæ futura.

In hisce omnibus antequam demonstrem esse perniciem venenatam, in primis explico, quid sibi velit Galenus cùm nominat putredinem excellentem, validã, magnam, vehementem. Galenus 6. de locis affectis: primo de febriũ differentijs, 6. Epidem. 3. de præsagio pulsuũ, vbi agit de vehemẽti humorum corruptela, etsi semper eius causam faciat putredinem, non obscurè tamen declarat, per insignem illam putredinem se intelligere venenum. Vt cùm agit de concreti sanguinis grumis: vbi grauia ac pessima symptomata recensuit, quæ sequũtur sanguinem in grumos conuersum, admirabundus dicit. Vt mirari aliquis possit, quæ nam sit huius euentus causa. Quippe cùm omnium, quæ in corpore sunt, sanguis maximè sit familiaris, quomodo ex suis vasis effusus, tãti mali authorem se præstet, vt & putredo partiũ & mortificatio ipsum sequi possit. Cùm itaque numerata supra ab

pra ab ipso symptomata ipsi Galeno digna admiratione videantur,& manifestè venenum demõstrent, illud tamen putredinis nomine Galenus appellauit.

In venenum autem verti thyrumbos, illud etiam docet, quòd eodem in loco Galenus puris mentionem facit, à quo tamen nulla grauia symptomata facta esse dicit. Hic itaque putredo Galeno venenum significat.

Cùm verò Galenus agit de vterinis affectibus, & ea symptomata recenset, quæ sequũtur menstrui aut seminis corruptelam, apertè docet, illa in venenum verti. Alioqui locum non haberet illa quæstio, an spõte in nobis gigni possit talis corruptio, vt lethalibus venenis æqualem aut similem vim & qualitatem habeat.

Illic tamen Galenus perpetuò putredinem nominat, sed quam ita interpretatur, vt apertè velit per eam venenum intelligi, putredinem autem vocat, quia ab ea initium habuit corruptela & venenum; Excellens igitur putredo illi est venenum.

In duobus verò illis locis vbi per excellẽtiam putredinis, febres pestilentes à reliquis differre dicit, sine cõtrouersia loquitur de pestilenti febre & putredine, quæ fit in pestilentijs ex aere corrupto & contaminato, ac vt tu etiam appellas, venenato. Nominat enim Atheniensem à Thucidide descriptam, quam dicit ex Aethiopia per continuum aerem fuisse delatam: & diuturnam illam ac magnam suæ ætatis pestilentiam. Tu verò etiam fateris febres pestilentes ex aere contaminato esse venenatas. igitur si Galenus illic vocat excellentem putredinem, quæ fit in illis febribus, necessario sequitur per eam intelligere venenum. 3. de præsag. puls. 6. Epidem. 1.

Idem etiam Galenus primo de feb. differ. cùm plures pestilentias recensuisset, tum quas ipse vidit, tum quas Hippocrates descripsit, tãdem dicit. Eorum aũt summa Cap. 4.

& cephaleon, vt ipsemet Hippocra. ostendit, erat putredo. De pestilẽti autem aeris statu in eodem capite, hæc dicit Galenus. In pestilenti verò aeris statu inspiratio potissima est causa. Item. Magna autem ex parte ex inspiratione incipit aeris circunstantis à putrescibili euaporatione infecti. Illam autem infectionem paulopost dicit ex lacuum, paludum, stagnorum aut cadauerũ euaporatione prodijsse. Hanc verò euaporationem, 2. de natura humana, dicit; totius substantiæ proprietate, nõ simplici aliqua qualitate nostra corpora vitiare. Quę autem totius substantiæ proprietate nos lædũt & corrumpunt deleteria sunt & venenata. Paulus etiã cùm lib. 2. cap. 35. nominat putredines pestilentes intelligit venenatas. tum Galenus ad Pisonem, dicit; pestem vti ferã furere, ac nos per anhelitũ trahere vim deleteriam. Igitur de primo ad vltimum sequitur, illud cephaleon ad quod omnia, quæ in pestilentijs contingunt, Galenus & Hippocrates redigunt, putredinẽ scilicet, esse venenũ. Et cùm dicit, hanc putredinẽ ab alijs differre per excellentiam, hanc excellentiam constat iam clarius luce meridiana, esse pernitiem ac venenũ. Si modo quis in Galeni & Aristotelis consequentijs tractandis sit educatus ac institutus. Tibi verò qui Petri Hispani, Pauli Veneti, aut Tartareti consequentias tantùm nosti, fortassis aliter videbitur. Sed talpa cæcior est, qui hæc non videt.

Cõmen. 4.

Pręterea Galen. in fine 10. de methodo dicit, se in alio libro acturũ de hecticis pestilẽtibus, & de putridis pestilentibus. cùm aũt in eo Libro diligenter sit persecutus ea omnia, quæ pertinent ad exactam earum hecticarum considerationem, quæ à simplici qualitate pendent; certum est si alibi de hecticis est disputaturus pestilẽtibus, id nõ alia de causa facturum, nisi quia vltra caliditatem secum adiunctam habent venenatam pernitiem. ergo cùm de putridis diligenter tractarit in vndecimo, non

alia ratio

alia ratione nouum de peſtilentibus putridis tractatum pollicetur, niſi quia illæ ſupra putrediñe includunt venenum, vt etiam hecticæ.

Dices, fateor peſtilentes putridas ex aere in peſtilentijs, venenum continere. Cui dubium. At qui de illis loquitur Galenus, cùm dicit, illas differre ab alijs putredinis excellentia. Illa igitur nihil aliud eſt q̃ venenum.

Iam verò demonſtremus in omnibus generibus feb. peſtil. ſupramemoratis ineſſe hoc venenum. In primo genere, qd' fit ex victus prauitate, illud reperiri, docet Galenus initio Libri de Euchymia: vbi de illa peſtilentia, quæ nõ ex aere, ſed ex cacochymia originem duxit, ſcribit in hunc modum. Nullus vnquam ad tantum dementiæ venit, vt ignoret, quãtum inſit in eo mali, ſi contenti in corpore humores in venenatas qualitates degenerent. Vertendum autem eſſe venenatas, & non medicamentoſas (vt interpres) ex proximè ſequentibus patet. & Galenus. 6. de locis affectis cap. 5. per pharmacodes intelligit venenatos, & ita vertit interpres ter aut quater, quatuor tantùm aut quinq; verſuum ſpacio infra ea verba, quę incipiunt. Reliquum eſt, vt inueſtigemus, an in animantibus corruptio aliqua naſci poſsit tam vehemens &c.

In Libro etiam de Theriaca ad Piſonẽ, in hiſtoria de Mithridate ſexies vtitur ea voce pharmacũ pro veneno.

Eandem etiam Galenus in eo initio Libri de Euchymia tractat quęſtionem, quam & in 6. de locis affectis diſputauit, de venenis, & de ſympathia & antipathia rerũ, quæ nullum haberet locum, niſi exiſtimaſſet ex illa cacochymia, vnde orta fuit illa peſtilẽtia humores in perniciosam ac venenatam qualitatem fuiſſe mutatos.

Dicit etiam in eo loco, febres illas peſtilẽtes fuiſſe lethales vt omnes ex illis interirent; quæ manifeſtum venenum demonſtrant. Vocat etiam Galenus eodẽ loco

eas febres peſtilentes,cacoethes,quam vocem ſupra indicauimus Galenum & Hippocratem accipere pro lethali,pernicioſo ac venenato.

Secundum verò feb.peſtil. genus ex aere ſcilicet, eſſe venenatum & tu fateris, & ſupra à nobis fuit demõſtratum. Quare cùm tertium genus ex illis duobus conſtet, quale fuit Thucididis peſtilentia,& ea,quæ Galeni ætate diu graſſata eſt, quæ idea illi fuit ſimilis (vt inquit Galenus) patet hoc etiam genus eſſe venenatum.

Sed iam ad noſtram cõcluſionem accedamus, quam cùm Donzellinus veram,tu falſam dicis. In vndecimo ſcilicet methodi non tractare Galenum febres peſtilentes, ſed tantùm ſimpliciter putridas. Hanc autem etſi Dõzellinus in ſuo libello ſatis ꝓbauit: ego quoq; nouis rationibus probandã puto, anteq̃ tuas rõnes diſſoluã.

Febres peſtilentes cuiuſcunq; illæ ſint generis præter putredinem adiũctam habẽt pernicioſam qualitatem (vt ſupra probatum fuit)hoc autem Galenus in eo libro nunquam nominauit: ergo de illa nihil cogitauit. Cùm enim illa qualitas peculiarem ſcopum faciat in curatione,de ea non fuit ſilendum.

2. Galenus in fine vndecimi de Methodo promittit, ſe ſcripturum alium librũ de febribus peſtilentibus. Certum eſt aũt illum librum non eſſe vndecimũ, dixiſſet.n. in ſequenti libro ſe de illis acturũ: & cùm dicat in eodẽ ſe diſputaturum de febribus colliquantibus, & hecticis peſtilentibus,de quibus nõ egit in vndecimo,aliũ omnino librũ ab eo diuerſum intelligit:neq; enim veriſimile eſt ſi Galeno propoſitũ fuiſſet agere in vndecimo de febribus vllo modo peſtilẽtib. quin eo in loco illud dixiſſet. ſequitur itaq; & in alio lib.illum de eis diſputaſſe, & in vndecimo nequaq̃. Dicis tu,in vndecimo egit de peſtilentib. ex cauſa interna,in illo alio verò de peſtilẽtib. ex cauſa externa. Sed cùm Galeno nota fuerit hæc di-
ſtinctio,

ſtinctio, quare generaliter dixit de ſebrib. peſtilētib. ſine vlla diſtinctione? Artem diuidendi optimè nouit Galenus; nec verba illi defuerunt, quibus ſuam ſententiā explicaret; vir alioqui loquacisſimus & plus ſatis facūdus.

Si Galenus in vndecimo egiſſet de febrib. peſtilentib. ſuperuacaneus omnino fuiſſet ille alius liber, quē ꝓmiſit. Cùm.n. per te de illis egerit, quæ pēdent à cauſa interna, illæ autem, quæ fiunt à cauſa externa, per Galenū à te citatum & interpretatum ab alijs nihil differāt niſi per excellentiam putredinis: ſequitur neceſſariò, per te Galenum egiſſe de omni febre peſtilenti: in quo tamen ne verbum quidem fecit de tali febre. Dices fortasſis, Galenum partitum eſſe duo illa genera febr. peſtilent. & in vndecimo egiſſe de priori, in illo alio verò de poſteriori. Id paulò ante refutauimus. ſed nunc denuò dicimus, in fine 10. Galenū polliceri librū, in quo agat de omnibus febribus, quæ in peſtilentijs contingunt. At in peſtilentia Thucididis, & in illa magna, quæ fuit Galeni tēpeſtate Atheniēſi idea ſimili, & in ea etiā, quę deſcribitur initio libri de Euchymia, febres fiebant ex cauſa interna. ergo in eo de illis egit. ergo nō in 11. vt tu dicis. 3.

Præterea, ſi per te febris peſtilens vtriuſq; generis nil aliud eſt quàm excellenter putrida. ergo de illis vtriſq; egit in vndecimo. ergo alter inutilis. Sed quia putrida ſimplex ſiue euithes, & putrida cacoethes ſunt diuerſæ: Ideo Galenus præter vndecimum in quo de ſimpliciter putridis, peculiarem pollicetur de peſtilentibus, quemadmodum etiam de hecticis diximus.

Vides Zoile quàm ineptus ſis ratiocinator, & quam perfunctoriè Galeni dicta legas, & perperam intelligas, ac falsò interpreteris? Tu facis hyſteronproteron, qui vis docere, antequam diſcas.

Iam verò tempeſtiuum eſt, vt tuas illas diuinas rationes penſitemus ac diluamus. Id verò tam facile fuerit, vt non

vt nō manibus, sed pedibus potius illas simus soluturi.

Primæ illius consecutio negatur. Probatio verò inanis est bulla. Nam diuersam esse earum naturam supra demonstrauimus.

In secunda verò quod dicis, superfluam esse qualitatem venenatam, cùm sola putredo sufficiat ad mortem ac perditionem. Idem est ac si diceres, in bello necessariæ non sunt bombardæ, quia gladij sufficiunt ad homines interimendos. & in ciuitatibus necessariæ non sunt cruces, patibula ac suspendia, nam secures ad delinquētium necem sunt satis. Confundis Zoile cum putredine corruptionē, ac si via alia nulla sit ad interitum q̄ putredo. quasi nihil deterius homini accidere possit q̄ pu-
4. Meteor. tredo. Corruptionem Aristoteles genus facit, putredinem verò speciem. Quę enim putrescunt corrumpuntur, non contra. Nam ligna, quę cremantur, non putrescunt. Quare putat ille, res oēs interire & corrūpi, aliàs sensim dissoluta tēperie, inductaq; putredine: aliàs tota illius substantia ab externis quibusdam causis offensa.

Frequentissimę sunt apud Galenum hę duę voces, σηπεδὼν, & διαφθορὰ. putredo scilicet & corruptela. leuius malum est putredo, quàm corruptela. putredo frequens est & quotidiana, à qua etiam facile homines releuantur. At corruptela cæcam habet perniciem ac venenum, mortemq; affert vt plurimum. Tu nihil in homine cogitas putredine deterius: At Galenus διαφθορὰν longè deteriorem facit: Si enim putredo est via ad corruptionē, hæc ipsa est corruptio; & illa facile inhibetur, hæc verò nequaquam. Quare à tua illa erronea opinione iam resipisce, neq; enim qualitas illa venenata vana res est, sed quæ præter putredinem, sæpius quàm putes, homini accidat. Quare non sequitur (vt vides) qui egit de putridis egit etiam de pestilentibus. Est enim pernicies illa ex putredine vlterius ꝓgressa, ortum iam ve-

nenum

nenum,quod etiam ſine illa oriri poteſt.

Ego profectò puto te voluiſſe Hippocratici nomen tibi comparare,cùm dicis,in febribus peſtilentib. à cauſa interna nō eſſe venenum , idem eſt enim ac ſi negares illas eſſe peſtilentes: ac omnes morbos communes iudicares eſſe ex aere . Sed quid Galenus contra Hippocratem ſcripſerit 1.Epid.& 2.de natura humana lege . Qui vnam putredinem epidemiorum, peſtilentium , contagioſorum & venenatorum morborum cauſam eſſe contendunt,maximis tenebris inuoluti, omnia permiſcent atq; perturbant . Vt qui inueſtigandi ſolicitudine abiecta , vehementisſimos quoſq; morbos,nullo delectu vel ad plethoram , vel ad cacochymiā, vel ad obſtructionē, proximè verò ad plenitudinē, quæ ex his genita ſit referunt . Non aliud q̄ has cauſas totā diem illos audias intonare ac crepare , ita ſanè rumpantur vt ilia Codro. Magna certè pernities ac deleteria plerunq; hominem rapit , alijs quàm eiuſmodi cauſis inquinatum . Breuis certè & compendiaria , ſed periculoſa nimis iſthæc medendi ratio , quæ ſolas putredinis cauſas animaduertit. Verùm vſq; adeò te oblectat,tenet,ac demulcet hęc putredo,vt nihil aliud quàm putredinem ſpires.

Sed ſimiles habent labra lactucas.

Quæ verò in tertia tua ratione dicis,locum habent in putrida ſimplici . verùm in peſtilenti,in qua ineſt venenum (vt ſupra demonſtratum fuit) feſtinādum omnino eſt,& accommodatis antidotis venenum extinguendū, conſumendum , reprimendum eſt. Alioqui naturam deſtruit,corrumpit,demolitur,interficit,vt cuiuis notū eſt,qui modo non ſit in arte medica neophytus, ſed veneni vim ac naturam norit . Quòd ſi hic etiā putas incidendum,attenuandum,aperiendum,euacuādum,concoquendum : nonne ſummopere laudanda eſt Donzellini ſententia , qui Theriacam exhibet , quæ hæc omnia

 excel-

Ad Pamphilianũ. excellentisſimè præſtat? præterquam quòd venenũ abſorbet, vt Galenus dicit; ſanguinem Theriaca bonum reddit, non quia malam eius qualitatem excernat; ſed quia eius cõtumaciam vincat, & ex inimica amicam faciat. Lege caput 15. libri de Theriaca ad Piſonẽ, videbis quater ab eo repetitum, Theriacam diſſecare. (ita enim legendũ eſt, non deſiccare, vt textus latinus dicit) attenuare, diuidere, obſtructiones aperire, & mellis ac aliorum plurium ratione concoquere; aliaq; omnia facere, quæ tu toties inculcas facienda. Quare vnico auxilio facit Donzellinus, quod tu non potes etiam ſi centum tibi dilectos ſyrupos, electuaria, cõfectiones, decocta, iulebos, fomẽta, epithemata, emplaſtra etiam, & cataplaſmata adhibueris; vel ſi omnes pixides, vrceolos, ac ollas pharmacopolarum euacuares. Sed ſtolido non ſapit iſta ſeges. Quod itaque dicis eandem curationem vtriſque cõuenire, hallucinaris. falſum enim ſupponis, quòd ſcilicet eiuſdẽ ſint naturæ & ſimiles. At ſupra demonſtrauimus, illas eſſe diuerſas ac disſimiles. Et peſtilens qua peſtilens eſt longè aliam curandi rationem atque auxilia poſtulat ac requirit, vt ex dictis patet videntibus, non autem cæcis, vigilãtibus, non autem altò veterno oppresſis.

Postremò aſſeris, cùm duplex ſit putredinis cauſa, altera interna, externa altera, de omni interna egiſſe Galenũ in vndecimo, de externa verò in alio tractatu. Supra euicimus firmisſimis rationibus, in illo tractatu Galenum compræhendiſſe omnes peſtilentes, quæ tribus generibus continebantur. In vndecimo verò de ſimplici putrida tractaſſe. quare non Donzellinus, ſed tu erras, qui confundis genera diuerſa, cùm ipſe prudenter & artificiosè ea ſepararit.

Scio Zoile, me canere fabulam ſurdo, ſed qui ſordidus eſt, ſordeſcat adhuc.

Vnicus

Vnicus tibi cuniculus remanet,ac latibulũ, in quo te tantisper abdas ac tuearis,quominus te iugulet Dõzellinus. Cùm enim nostra controuersia sit de pestichijs, quas Donzellinus vocat febres pestilẽtes citra pestem: & quatenus separantur à peste,quartum febr. pestilent. genus dici potest, licet vt primum fiat à causa interna. Tu hic dices, de hoc saltem genere Galenus egit in vndecimo methodi. Cùm autem hæ febres per Donzellinũ sint venenatæ; igitur in vndecimo methodi egit non tantùm de putridis simpliciter, sed etiam de venenatis. Nihil minus Zoile. Tu enim fateris(& ita se res habet)in pestichijs nullam esse colliquationem,quam tamen Galenus febris pestilentis citra pestem symptoma facit inseparabile.3.Epid.3. Galenus verò in fine decimi dicit,in eodem libro,in quo de febribus pestilentibus tractabit, se etiam de colliquantibus febribus disputaturũ.Quare necessario sequitur,non in vndecimo,sed in illo ꝓmisso libro Galenum de pestichijs ac febre pestilenti citra pestem disputasse. Præterea,ostende locum in vndecimo aut duodecimo methodi, in quo Galenus verba fecerit de febribus colliquantibus. nec tamen symptoma inseparabile fuit ab eo prætermittẽdum; qui præsertim scriptorum omnium fuit diligentissimus. Quare sequitur Galenum in eo vndecimo, de nullo genere febrium pestilentium sermonẽ habuisse. Quod tu tamen tam pertinaciter defendere es conatus. 10. Meth. in fine. 3. Epid.3. text. 57. & ægroto. 1. & 8. catatopus.7.

Quòd verò supra dictum fuit, in pestichijs non esse colliquationem, quam tamen febris pestilentis Galenus inseparabile facit symptoma, videtur Donzellini sententiam falsam indicare,qui pestichias vocat febrem pestilentem. Quare, vt hæc etiam dubitatio hic obiter tollatur, Dico; etsi pestichiæ sunt febris pestilens citra pestem ac citra aeris contagium, vt supra probatum fuit; iustissimam tamen esse causam, cur nunc non

Gal. 3. Epid. 3. Aegroto. 1. & 10. Meth. in fine. & 8. catatopus. 7.

fiat colliquatio, quæ fiebat Galeni tempestate. Cùm.n. ea tum fiat, quando vrens ac igneus febris calor, nõ tantùm pinguedinem, sed etiam carnosam partem corporis fundit ac liquat; Dico pestichias nunc citius interimere, quam earum calor membra colliquare possit. Huius ratio est non tãtùm quòd citò hominem tollunt ac pernecant; sed quòd nostri seculi tanta est ingluuies, crapula ac intemperantia, vt non tantũ venæ repletæ sint multo sanguine, sed ipsę corporis partes ac habitus totę madent humoribus ac excrementis, quibus depascẽdis ac consumendis occupatur febrilis pestichiarum calor, vt citius finiantur ad salutem aut ad mortem quam solidarum partium colliquatio fieri possit. Atq; hæc est causa cur pestichiæ nostra tempestate nõ faciunt colliquationem, nec fœtorem illum tetrum, qui colliquationibus necessariò cohæret. Vt Galenus 3. Epidem. 3. ægroto primo, licet verè sit febris pestilens. Dicet hic aliquis, eadem ratio Galeni etiam seculo debuit colliquationẽ inhibere. Nam sæpe in suæ ætatis mores ac intemperantiam Galenus inuehitur ac debacchatur. Respondeo, omnem nos omnium seculorum intemperãtiam superesse; & quamuis ille scriptum reliquerit, suæ tempestatis crapulam tantam fuisse, vt nullum excessum pati posse videretur. Illud per hyperbolem à viro intemperantiæ inimicissimo dictum fuisse aio. Veteres enim ita fuerũt sobrietatis studiosi, vt cũ semel Plato ex Sicilia rediret in Græciã, suis pro miraculo narraret, se in Italia vidisse homines, qui bis in die cibo ventrem distenderent. At nunc nemo est tam prudẽs aut sobrius, qui id nõ faciat. Quin non tantùm pueri ac voraces mulieres, sed melior hominum pars totam diem comedit ac bibit; ac summi flagitij loco habetur, oblatũ cibum aut potũ respuere. Sciunt oẽs qualia nunc conuiuia instruantur, & quàm frequentia. Antiqui cœnabant omnes, at non oẽs prandebant;

1. Meth. 1. 6. Aphor. 17.

debant; ſed totam diem negocijs impendebant, vt tradunt hiſtoriæ; vnde etiam cœnæ nomen eſt deriuatum, quæ rem omnibus communem ſignificat. ſed de re ſatis per ſe manifeſta latius non eſt diſputandum: Atque hæc parergi loco dicta ſufficiant. Ex quibus facile perſpici poteſt, quæ Donzellinus ſcripſit, tam acri iudicio ac ratione fuiſſe firmata, vt ſtabili æternitatis robore ſint permanſura.

Poſtremo canis receptui, ac dicis, iam dicta ſufficere contra Donzellini libellũ. licet multa adhuc ſuperſint, quæ tenue ingenium tuum diuexent ac defatigent; ea autem quamuis compendij gratia dicas, nunc omittenda: per occupationem tamen rhetoricam adiungis. ſcilicet, vt de maligna tua voluntate ſatyrici Poetæ illud meritò dici posſit.

,, Et laſſata diu nondum ſatiata receſsit.

Ego Zoile etſi te de facie non noui, non leuibus tamẽ rationibus permotus, iudico te eſſe melancholicum. Si enim vera ſunt, quæ Galenus ſcripſit in eo libro, cui titulum fecit, Animi mores ſequi temperaturam corporis; non obſcura certè, ſed plurima eius temperamenti & humoris indicia in te elucent. Es enim pertinax, malignus ac veluti Timon ille Lucianicus, miſanthropos. Et cùm multi ſint melancholici, qui falſa quadam imaginatione putãt ſe eſſe Reges aut Imperatores, cùm nihil ſint minus: Tu ex eorum genere mihi videris; cum tumidus, faſtuoſus, arrogãs ac ſuperbus ſis, ac omnia te ſcire putes, qui craſſa rerum inſcitia labores. Sed obſtat, qđ Ariſtoteles ſcribit melancholicos eſſe ſapientes, cum tu nihil minus. fortasſis dici poteſt, Ariſtotelem intelligere, cum humor ille eſt mediocris. Tu verò eo nimis abũdas, & ea cacochymia nimis laboras. 30. part. probl. 1.

Certè ſi Galeni placita ſequi libet, tu es melãcholicus à prædominio eius humoris atrabilarij, quem Galenus lib. de atra bile.

dicit esse similem acerrimo aceto, ita vt fermentet terrã. Atq; hinc apparet solutio pulcherrimi ꝓblematis; Quare Zoilus ita mordax est, & oẽs carpit, pũgit ac vellicat; quia.s. acer ille humor ac mordax est, quo eius turgent hypochondria; atq; ideo in eius animũ transit corporis vitium. Sed dubium est, an contra potius, iuxta illud,

Corpora nam vitiant animi contagia tandem. ,,

Vtcunq; sit, necesse omnino est, animum tuũ esse infœlicem, qui in aceto perpetuò natat. Etsi autem acetum multos ac magnos habet vsus, è putredine tamen originem habuit. Quare mirum non est, si animus tuus, vti ex aceti acrimonia mordet, ita etiam ex eius putredine fœtet: etsi tu omnium morborum & contagionum solam putredinem vis esse causam. Sed cõtra. Melancholia facit homines timidos. Iuxta illud Hippocratis. Si metus & męstitia diu durant, pathos est melãcholicum. At tu es audacissimus, vt magnos etiam viros impetere audeas. Solutio. Duplex est melancholia, altera quæ vocatur humor melancholicus, & est fæx sanguinis. Hæc facit timidos. Altera ex bilis flauæ accensione fit ac exustione, quę atrabilis appellatur, & hæc audaces facit, ac nonnunq̃ etiam maniacos & furibundos. Sed satis iam iocati sumus, redeamus ad pensum.

6. Aphor. 22.

Oppugnatio septima.

DOnzellinus asserit febrem pestilentem citra pestem nõ esse ex aere, sed ex praua dieta, licet ea cõmunis sit; cõtra. Repugnat naturę epidemicorum & pestis, quæ ambo fiũt à causa communi.

Si quæ superius à me enarrata & ꝓbata sunt sciuisses Zoile, hæc nunq̃ scripsisses. q̃uis nõ satis intelligo quid tibi velis, & vt intelligaris, Delio opus est natatore.

Si Donzellinus febris pestilentis citra pestem statuit causam commune erratum in victu: quo repugnat eius

febris

febris naturæ: nonne causam habet communem? Si putas erratum publicum in victu non esse causam publicā, Galenum habes tibi aduersantē, qui initio libri de Euchymia dicit ex victu febres illas pestilentes ortas esse. Idem de febre pestilenti suæ tempestatis, quæ fuit similis Atheniensi, quā primo de febr. differentijs, & 6. epid. dicit ex victu deprauato originē traxisse. Sed in primo de differ. febr. bis in eodem capite dicit, ex prauo ciborum vsu oriri febres pestilentes. Idem etiam 2. de natura humana. quid igitur habeas contra Donzellinū non video. Si enim febrem pestilentem ponit morbū communem, illi etiam adsignat causam communem: quam cùm tu etiam fatearis Donzellinum posuisse, mirum est te tam vanam oppugnationem posuisse. Cap. 4. Text. 5.

Dogmatizas tu deinde, & magistraliter sedens pronūcias dogma sempiternum. Febrem pestilentē citra pestem ego Zoilus dico esse, quæ fit priuata & praua alicuius dieta: & est sporadica.

Melancholizas Zoile, & strenue quidem melancholizas. Morbi sporadici sunt diuersi. Hæc febris vnus est morbus. ergo non est sporadica.

Pręterea, morbus sporadicus, & epidemicus, seu pestilens differunt vt priuatum & publicum. ergo febris pestilens non est sporadica nec priuata.

Pręterea, cùm Galenus huius febris symptoma faciat inseparabile colliquationem: eam mihi ostēde obsecro in tua illa sporadica febre.

Pręterea, si Galenus in suo illo promisso libro in 10. methodi, agit de colliquātibus inter pestilentes, nonne agit etiam de ista, cū sit ꝓpriè colliquans? in eo aūt libro communes tantùm morbi, non sporadici tractantur.

Impegisti Zoile ad illam vocē priuatim, quæ in textu latino habetur, 3. Epide. 3. Idq; ex interpretis errore, & tua gręcæ linguę ignoratione. Tu putas, Galenum illic Text. 57.

dicere,

dicere, febres pestilentes citra pestẽ fieri ex priuata alicuius dieta, atq; ideo infers esse morbum priuatum, qui vnum aut alterum tantùm corripiat, non autem sit communis. sed à vera Galeni sentẽtia longissimè abes. Dic mihi, qui fieri potest vt febris priuata sit pestilẽs? Nõne pestis est epidemia? Nonne epidemia est communis? Qui potest igitur febris pestilens esse priuata?

Deinde, si Galenus ita sit intelligẽdus, vt tu interpretaris; cum ipse dicat, colliquationem esse symptoma inseparabile huius febris (per te) priuatæ. sequeretur, eam non conuenire alijs febribus pestilentibus: quam tamẽ & in eadem litera, & infra comment. 72. dicit in magna illa peste omnibus adfuisse, cum tamen non priuata, sed publica febre pestilenti laborarent. Vera igitur Galeni sententia hæc est. In magna hac nostra pestilẽtia, colliquatio omnes sustulit: quæ eius febris, quæ propriè pestilens vocatur, symptoma est inseparabile. Hæc verò febris propriè pestilens vocata, cũ in peste mortales appræhendat, potest tamen etiam sine peste illis accidere. Hæc genuina est Galeni sententia, si græcos codices cõsulas. cuius hæc est summa.

Colliquatio conuenit, & accidit omni febri pestilẽti. febris pestilẽs cum vt plurimum in peste oriatur; tamen etiam sine peste oriri potest.

Hic non dicit Galenus, eam fieri ex priuata dieta, sed quod priuatim dixit interpres, propriè est in Græco, & hunc sensum habet. Cum febris generale sit nomẽ, eius, quæ propriè pestilens vocatur, symptoma inseparabile est colliquatio. Hanc verò, vt dixi, febrem, dicit postea, & cum peste & sine peste posse contingere.

Cùm tu Zoile ob fata tibi irata non calleas græcã linguam, cõsule peritos, ac videbis (vt dixi) ad eam vocem priuatim te turpiter impegisse. Quid igitur sit febris pestilens citra pestem fatearis liberè hactenus te ignorasse.

raſſe. ex qua ignoratione prodijt tuum argumentum, quod iam futilisſimum apparet.

Oppugnatio octaua.

DOnzellinus dicit, febres peſtilentes eſſe continentes, & tales ab omnibus iudicari. Contra. Ego Zoilus ſum medicus excellẽtisſimus, & tamen hoc nunq̃ obſeruaui. Potius verò eius contrarium apud Hippocr. in Epide. vbi peſtilentem conſtitutionẽ deſcribens, dicit, in ea fuiſſe febres ardẽtes, quę paribus diebus habebãt accesſiones. ergo non erãt continẽtes. lib. 3. cõm. 3. text. 34. & 36.

Intolerabilis in te eſt arrogantia Zoilé. Igitur, quæ tu non obſeruaſti, ea nullibi aut nulla ſunt? es ne tu fortaſſis tam perſpicax, vt te nihil fugiat? Infeliciter ageretur cum alijs venatoribus, ſi, quæ te fugit præda, nulla eſſet. Si tu non obſeruaſti, cùm iuuenis ſis inexpertus, obſeruarunt grauisſimi omnes noſtræ ætatis Medici, obſeruauit Donzellinus; qui Romæ, Venetijs, in multis ciuitatibus externis, ac tandẽ Veronæ populoſisſima ciuitate medicinam factitauit; & cum maximis Medicis, ac exercitatisſimis, ac doctisſimis diu verſatus eſt. Vnicuique autem in ſua arte experto credendum eſt.

Ratio etiã hoc idem docet; nã authore Galeno, ſynochus eſt febris, quæ omni mutatione magna vſq; ad iudiciũ caret: peſtichiæ aũt tales eſſe depræhẽduntur. Quòd ſi aliter ſentis, declaras te earum faciem nunq̃ vidiſſe. 9. meth. 11

At Hippocrates in quadam conſtitutione peſtilenti, dicit, febres paribus diebus accesſiones habuiſſe. Scis tu Zoile, non omnes conſtitutiones peſtilentes eſſe ſimiles, ſed magnam in illis eſſe diuerſitatem. Noſtra autem cõtrouerſia eſt de peſtichijs, quas Dõzellinus ſynochos appellauit. Hippocratis aũt conſtitutio non fuit peſtichiæ. Præterea Galenus dicit, illud fuiſſe rarisſimum, & ille vnicus eſt caſus. Non dubito, qua præditus es dili-

gentia, te excusſiſſe omnes libros Epidemiarum, nec tamen plures eiuſmodi, ſed vnicam tantùm conſtitutionẽ inueniſti; quam etiam Galenus rarisſimam eſse dicit. Theoremata verò medicinalia nõ eſse ſempiternæ veritatis, ſed vera vt plurimum Galenus affirmauit 6. Aphoriſ. 58. Vnicum exemplum & ſingulare tollit quidẽ vniuerſale theorema, ac probat non eſse perpetuum. Sed phyſica, & medica vera eſse intelliguntur, etſi non ſemper, ſed vt plurimum talia exiſtant. Quare nec ratione, nec teſtibus, aut experimento Dõzellini ſententiã confutaſti: ſed vt in alijs, ita etiam in hac tuam ſimul & malignitatem & inſcitiam pateſeciſti.

Oppugnatio nona.

DOnzellinus contagium dicit habere latentẽ ac venenatam cauſam: Sed multi ſunt morbi contagioſi, in q̃bus nihil tale exiſtit, vt lepra, pſora, ſcabies, pruritus, phthiſis; ergo falsũ eſt, q̃d illé affirmat.

Poteras tu quidem ab eo labore ſuperſedere Zoile; ac niſi vehemens contradicendi rabies te exagitaret, proculdubio hic ſiluiſſes. ſed aut diſſimulas te intelligere, q̃d intelligis, vt ita viam tibi facias ad cõtradicendum: aut prorſus cæcus es, & in cimmerijs tenebris verſaris.

Quod omnibus notisſimum eſt, perſpectum habuit Donzellinus; duo ſcilicet eſſe contagioſorum morborũ genera, occultum & latens vnum; manifeſtum alterum. Cùm autem viri docti cùm ſcribunt, non omnia, quæ in mentem veniunt ſcribenda ducant, ſed multa ſupponãt tanquam nota; eam diuiſionem in animo retinens, ſui ſyllogiſmi maiorem propoſitionẽ ponit, quæ dicit. Morbi contagioſi occultam, latentem, & venenatam cauſam habent; intelligens de contagioſis occultis ac cæcis: cuius indicium eſt, quòd ponens exempla, occulta tãtum nominauit, gallicam luem, elephantiaſim, hydrophobiam.

biam. vt nisi habuisses animum prorsus cæcum, aut odij veneno delibutum, ex hoc potuisses facile cognoscere propositionem illam, quę tanquàm omnibus confessa ponebatur, esse verissimam, & de cōtagiosis occultis accipiendam. subsumit deinde minorem, dicens; lethalē autem hanc epidemiā esse contagiosam docet experientia. Nonne sequitur conclusio, quam ipse infert; ergo latentem causam habet hæc epidemia?

Dices, in minori tu ponis hanc epidemiam in occultis; at hoc tibi probandum fuit. ego enim dicam, eam esse in manifestis. Ac ita quod sumis in minori, non fuit positum in maiori.

Dico Dōzellinum, cùm in minori eam appellàrit lethalem, apertè declarasse in occultis contineri. nam cōtagiosi manifesti lethales non sunt. Eam verò esse lethalem, & ipse supra probauerat, & experiētia etiam docet, & ego etiam supra demonstraui. Quòd verò de putredine longa disputatione philosopharis; in qua tractanda tanquàm in proprio elemento versaris, strenuè quidem curris, sed extra viam; quare omnis tuus irritus est labor. Fateris enim tu quoque in fine occultum contagium sine putredine reperiri, in quo tanquam cardine, tota Donzellini vertitur disputatio.

Quare vides luce meridiana clarius, quàm importuna sit, ac minime quadret tua illa postilla, & in margine additamentum; quo putas, te ad Elenchum Donzellinum perduxisse. Dicis enim, illum fateri, empycos & tabidos fouere putredinem solam sine veneno, & tamē esse contagiosos. Cùm hi morbi inter manifestos numerentur, quid hoc lædit Donzellinum; qui de his non intellexit? Quin si tu micam salis habuisses domi, ex his, q̄ ipse de his morbis dixit, cùm illos esse putridos sine veneno affirmauit; debebas cogitare, illum nō esse tam supinum, vt non videret, id sibi obijci posse,

 si vt

ſi vt tu malignè interpretaris, intellexiſſet. Vſq; adeò ne humiliter de illo ſentis, vt qđ tu homo ſtupidisſimus vides, illũ putes nõ videre, qui omniũ eſt ꝑſpicacisſimus?

Oppugnatio decima.

DOnzellinus putat, locum Galeni. 9. de ſimplic. medicam. cap. de terra Samia eſſe mutilũ, & ex Paulo reſtituendũ. Galeni enim locus de bolò armena tantùm loquitur. at Paulus Galenũ citans etiã Theriacæ mentionẽ facit. Dicis, locũ non eſſe mutilum, nam neceſſe non fuit, quod Paulus citat ex Galeno, ex vnico fuiſſe deſumptum. potuit ex illo loco Paulus accepiſſe Galeni ſententiam de Bolo; ex alio verò de Theriaca. quare non ſequitur, locum eſſe mutilum.

Dici ſolet, potentia eſt res ampla, non ſequitur tamẽ, potuit ergo fecit. Galeni locum te oſtẽdere oportebat, ex quo Paulus de Theriaca ſumpſiſſet Galeni ſententiã, illis verbis expreſſam, quæ Paulus ponit. Neq; probas quidq̃, cùm dicis; Dicam.n. Paulum eo loco vnà collegiſſe, quæ ſparſim Galenus ponit. Nã ego ſimiliter dicam, Paulum ex eo tantùm loco ea deſumpſiſſe, & locũ eſſe mancum: nam Galeni exemplaria ſunt corruptisſima: vt norunt qui in illis emendandis operã poſuerũt, inter quos Donzellinus non eſt poſtremus: qui à Iuntis Græcos codices manuſcriptos habuit. Nec video, cur magis tibi, q̃ mihi aut Dõzellino credendũ ſit: ſi tua ac mea ſimplex aſſertio ſit ſpectãda, nulla rõne adiuncta.

Sed probo, ex illo tantùm loco Paulum ſumpſiſſe Galeni ſententiam, non ex diuerſis. Pauli hæc ſunt verba. Galenus aũt inquit ad putredines peſtilentes armeniacam bolum potu ſumptam, ſimiliter & Theriacã è viperis maximè prodeſſe. Hactenus nonnihil coloris habet, quod dicis, Dicam.n. Paulũ &c. Verùm quæ ſequuntur, ex vnico illo loco ſumpſiſſe Paulũ Galeni ſententiã, fidẽ

faciunt

faciunt certissimam. Dicit enim. Atqui in hac Romæ pestilẽtia dixit Galenus, quibus neutrum horũ profuit, omnes interiere. Hæc sunt eadẽ verba, quæ Galenus habet 9. de simplicibus. tantùm in numero variant; cum.n. Galenus singulari Paulus plurali vsus est, quo declarat, locum esse mutilum ac emendandum: & non tantùm de bolo, sed etiam de Theriaca loqui.

Vides Zoile quàm turpiter hallucineris, & quàm longè à scopo aberrent insulsæ tuæ cognitiones? quæ vix locum haberent in Vtopia.

Oppugnatio undecima.

CVm Donzellinus dicit, si cui pestilẽti febre affecto theriaca fuit exhibita quẽ non seruarit, id eò accidisse, q a conditiones ab eo propositæ nõ fuerũt seruatæ. maximis difficultatibus se inuoluit. Duo.n. absurda ex eius dictis sequuntur. Prius, q morbi exitiosissimi fient saluberrimi, si exhibita Theriaca ab illis liberat. Alterum, q Galenũ ac alios veteres Medicos inscitiæ arguit, qui cùm in constitutionibus pestilentibus Theriacam exhibuerint, non omnes tamen seruatos dicunt, sed eorum aliquos interijsse.

Te supra Zoile iuuenem appellaui, nunc verò cogor puerum in medicina nominare, qui eius prima vix elementa nosti. Anteq̃ tamen seriò tibi respondeam, libet te interrogare, an Rufi Ephesij magni illius ac vetustissimi medici nomẽ tibi sit notum. Certè illum Galenus, Paulus, Aetius ac cæteri Græci magnifaciunt. Et cùm vbiq; honorificam illius faciat Galenus mentionẽ, tum maximè in cõment. ad 6. Epidem. 1. dicit enim. Sabinus verò Rufusq; Ephesius viri in libris Hippocratis diligẽtissimẽ versati, magna profectò admiratione digni sunt. Idem etiam Galenus in libro de atrabile ita illum commendauit.

mendauit. Cæterùm inter recentiores optimè de melancholia scriptum est ab Ephesio Rufo, in quo sanè iure dixeris nihil desiderari ijs, qui secundũ naturam audientes non contentiose obloqui in primis volunt. Id quod nõ pauci Iuniorum Medicorum plus nimio affectarunt, hi præsertim, qui se Methodicos vocant. Audis Zoile, quàm belle hoc loco ac proprijs coloribus te pinxerit Galenus?

Quorsum hæc inquies? Audi Zoile. Paulus lib. 2. cap. 35. de peste agens ex Rufo, describit medicamẽtum ad pestem, deinde eius encomiũ facturus, addit. Rufus dicit. Neminem noui, qui cum hoc potu non fuerit peste superior. Quid dices Zoile? Paulus non repræhendit Rufum, vt tu Donzellinum. Eris ne tu tam audax, vt Paulum & Rufum velis accusare? O lepidum caput.

Dices ne illos ex morbo pessimo facere mitissimum? Atqui audis illos id affirmantes. Si vacaret veteres medicos excutere, quot putas me inuenturum, qui idem quod Rufus dicant? Sed iam disce, quod hactenus ignorasti.

Quoniam omnis motus è contrariorũ dissidio ac repugnantia proficiscitur: natura dum mundi hanc vniuersitatem assiduæ mutationi subiecit, simul eam necessariò varijs dissidiorum generibus, quasi seminibus conspersit. Atq; vt quatuor rerum primordia, ignem, aquam, terram & aerem contraria instituit, ita & vnicuique, quod ex ijs ortu processit, aliud quiddam opposuit dissidij lege. Nullus igitur affectus subsistere potest in nobis, cui non pariter contrarium quiddam tanquam remedium natura protulerit, nullaque vsquam est remediorum penuria, sed nostra plerunq; eorum ignoratio. Nullus toto genere immedicabilis est affectus, sed iccirco duntaxat, aut quòd supra modum auctus, omnem præsidiorum vim aspernetur; aut quòd

imbecillæ

imbecillæ iam vires curationis prolixitati succumbunt. Nihil in hac rerum vniuersitate subsistit, cui nõ & simile & contrarium quiddam natura adiunxerit, etiam si nostra diligentia nequit inueniri. Vt igitur morbis ex intemperie contrarias ex intemperie vires; instrumentarijs secundas medicamentorum vires opponimus; Ita sanè occultis totius substantiæ morbis necesse est natura contrarias vires compararit, quæ & ipsæ occultæ sint, & totius substantiæ dissidio illis aduersæ. Etenim tam immanes morbi nũquid proprijs destituti remedijs iacebunt? Siccine naturæ res tantoperè ad vitam necessariæ defecerint? Nihil profectò tale de natura optima rerum parente cogitandum.

Nullum itaq; morbum esse statuo, qui sua natura sit incurabilis. Quòd si qui lethales & exitiosi appellãtur, id eò fit, quòd naturæ suæ relicti, ac auxilijs destituti, interimunt. At natura quibus curari possint auxilia dederat; nos verò aut illa ignoramus, aut nõ vocamur ad curationem; aut non in tempore, aut quòd uires prostratæ sunt; aut errata à Medicis, ægrotantibus, adstantibus committuntur, aut (vt inquit Hippocrates) externè aliquid irrumpit, quod benè institutum curationis cursum importunè intercipiat.

Sed quod dixi, ne putes verum esse, nisi illud ex Galeno & ratione à me fuerit probatum.

Ego nullum morbi genus tam atrox, vehemens ac perniciosum esse puto, quod non pernicie à venenis superetur: præsertim ab his, quæ venenata animalia iaculantur: potissimùm verò à viperino. Sed hæc omnia venena suam habere antipathiam & sua auxilia, quibus curentur, ostendam. Igitur per argumentum sumptum ex loco topico, si quod minus videtur inesse inest, ergo & quod magis; sequetur etiam inferiores ac leuiores morbos curari posse.

Galenus

Galenus de Theriaca ad Pamphilianum hæc ſcribit. ſubiungam deinceps alias temporis præſcriptiones. alia morborum genera, in quibus ſi quis theriaca vti voluerit, nunq̃ fruſtrabitur. Nam percuſsis à vipera, vulneratis à ſerpẽte, ictis ab aſpide, commorſis à cane rabido, demum læſis ab aliquo animali, quod dentibus, aculeo vel contactu venenum relinquat, recens Theriaca ſatis ſuperque efficax remedium eſt. & paulo infra. Eodem etiam modo illis ſubuenit, qui ex interna cauſa & incerta conſumuntur, tanquam veneno petiti eſſent. Habes præterea hiſtoriam de Mithridate in libro ad Piſonem, qui cum captus bello in Põpeij poteſtatem veniſſet, nec duci in triumphum vellet; venenum ſumpſit; à quo nõ potuit extingui; cùm eius filiæ eodem veneno ſumpto necarentur. Tandem veneno ſuperſtes, inſuperabilis ac illæſus, eo ita petenti à Biſtoco amico enſe fuit interfectus. Eius rei cauſam reddens Galenus dicit, ob Mithridatiæ antidoti familiarem vſum talem eius corpori qualitatem venenis renitentem fuiſſe additam, vt à venenis pati non poſſet. In peſtilentia verò quid præſtet Theriaca, audi quid dicat Galenus ad Piſonem.

Deniq; Theriaca perinde atq; pæonia aliqua medicina & foris impoſita, & intrò ſumpta, præſentaneum auxilium commorſis à cane rabido præſtat; Depræhẽſaq; eſt mihi vel ſola in peſtilenti cõſtitutione languentibus poſse ſuccurrere; cùm nullum aliud auxiliũ tam magno malo tunc ita reſiſtere valeat. Nec immeritò, cùm peſtis ipſa ceu fera quædã venenata non paucos aliquot miſerè perdat, verùm totas ciuitates depaſcatur; immutat enim aerem malo quodã modo, vt homines interficiat; qui cùm non reſpirare nõ poſsint, contagiũ miſeri euadere nequeunt; attrahunt enim in ſeipſos aerem illum infectũ, tanq̃ præſentaneum venenum. & paulo infra. Ad iſtum modum arbitror & Theriacam tãquam ignis

quiddam

quiddam purificans & ipsa esset, illos quidem qui sani adhuc ipsam biberint, non ꝑmittere, vt pestilẽtia prorsus capiantur. Illos autem qui iam ægrotent sanare posse, cùm aeris inspirati malignitatem commutando, tum corporis temperaturam corrumpi non sinendo. Idem etiam docent ea, quæ scribit ad Pamphilianũ de Aeliano medico; qui cùm in Italia vniuersa pernitiosissima quædam pestis grassaretur, ac omnes valde essent solliciti, solius Theriacæ vsum omnibus persuasit, nam cætera (vt inquit) nihil contulerant. Tunc itaq; ex his, qui ægrotabant quamplures sumpta Theriaca conualuisse: paucos, in quibus vis morbi nimium inualuerat, occidisse. reliquos omnes, quos nondum pestis occupauerat, non modo periculum euasisse, sed ne in morbũ quidem incidisse. Deinde hæc addit Galenus. Atq; mirũ hoc alicui videri non debet, quando, si haustum venenum superat, pestilentiã quoq; vincere possit. Aer enim est, qui corruptus cùm sit homines perimit. Demũ (inquit Galenus in eodem libro) vt paucis multa colligam, in quibus alia remedia (vi morbi superata) nihil contulerint, in his Theriaca exhibita, præter omnem expectationem egregiè operatur.

Ne autem putes Galenum existimasse theriacam ad sola venena vtilem esse, sed alijs etiã morbis lethalibus, ac vehementibus saluberrimam esse antidotum. audi rursus quid idem dicat ad Pisonem.

Non solùm reptilium morsibus, & venenorum noxis hæc antidotus auxiliatur, sed in maximis etiã alijs ægritudinibus à nobis experta, salutaris medicina repta est.

Diximus exẽpli causa de Theriaca, tanq̃ de vno, sed alia etiam plura sunt, quæ idem præstent, scilicet vt perniciosos, magnos ac vehementes morbos curent.

Cùm igitur morborum alij leues alij graues ac perniciosi. leues sola natura, nullis adiuta remedijs, curat. de

quibus dixit Hippocrates. Naturæ sunt morborũ medicatrices. Grauiores autem ac lethales, si præsidijs destituantur; necant, ac ideo perniciosi appellantur. Sed si ars auxilietur, & opportunis remedijs succurrat, curantur.

Dices tu, si res ita se habet, vt morbi omnes sint medicabiles, igitur omnes qui morborum vi pereunt, culpa medicorum pereunt. Bona verba quæso. Culpa est, vbi affectus est perturbatus, aut praua voluntas, aut ignorantia affectata. Verùm cùm Medici iuxta artis præcepta curant ægrotantes, nec vlla in eis est negligentia, omni vacant culpa. Sed scrupulus adhuc restat. si quis ægrotus extinguitur à morbo, cuius remedium extabat, sed à medico adhibitũ non fuit, quia illud ignorauit, nonne omnis in medicum culpa est transferenda? si remedium illud in arte ac libris Medicorum extabat, aut negligentię aut inscitiæ medicus ille est accusandus. At si remedium nondum inuentum, nec à Deo hominibus reuelatum, excusatione dignus est Medicus; quemadmodum etiam rudis puer, si arithmeticam nō nouit; aut adultus, si artem nescit, quam non didicit; aut geometra circuli tetragonismum ignorans.

Ex dictis patet responsio ad tua argumenta. Cùm.n. dicis, si Theriaca liberat à morbis lethalibus, ergo morbi lethales sunt saluberrimi: negatur consecutio. Cùm probas dicens, salute finiuntur, ergo saluberrimi, hallucinaris Zoile. ꝙ enim morbus sit salubris aut lethalis, nō à fine quē aliunde nanciscitur, habet, sed à fine & euentu, qui sponte naturæ fit, sumit.

Etsi igitur morbus exitiosus salute finitur, id artis fit auxilio, à qua salus accersitur. at suæ naturæ relictus ægrotum extinxisset. sua itaque natura morbus meritò lethalis dicitur; licet aliunde salus consequatur.

Ad alterum

Ad alterum argumẽtum, cùm dicis veteres medicos à Donzellino inscitiæ notari, qui in pestilenti statu (exhibita Theriaca) nõ omnes seruatos, sed aliquos interijsse dicunt. Respondeo id, quod Galenus in historia Critonis dixit, non semper initio morbi, cùm adhuc res est integra, vocari medicos; sed sæpè progresso & aucto iam morbo, ac viribus collapsis; quo scilicet tempore nullus iam est medicinæ locus. Cùm itaque dicunt aliquos interijsse, deploratos intelligunt: quibus etiam præstitisset antidotum non adhibere, ne infamaretur. Id verò etiam Galenus dixit in loco ad Pamphilianum suprapo sito. qui habet. Tunc itaq; ex his qui ægrotabant quàplures sumpta Theriaca conualuisse, paucos, in quibus vis morbi nimium inualuerat, occidisse. Cùm verò Dõzellinus dixerit in suo libello; si cui adhibita fuit Theriaca, quem non liberarit, id eò accidisse, quia conditiones ab eo requisitæ, non fuerunt seruatæ, nonne tuum argumentum ridiculum ac futile ostendit? Illi enim in promptu est dicere, aut non bonam Theriacam, aut nõ in iusta quantitate, aut non opportunè, aut non præparato corpore, aut nõ toties, aut morbo nimis aucto, aut viribus prostratis, propinatam. Quare falsum est, veteres ab eo inscitiæ argui; quòd enim aliqui interierint, id factum est defectu earum conditionum, quas requirit, ac ipsi etiam veteres defuisse dicunt, vt paulo ante dictum fuit.

Quid verò tibi venerit in mentem Zoile, satis diuinare non possum, cùm dicis Donzellinum nimio animi affectu & ardore, quo Theriacæ nimis admodum fauet, in scrutanda veritate fuisse impeditum. Declaras profectò te nunq̃ Galeni libros de Theriaca legisse: qui in ea laudanda, ac in cœlum euehenda, omnes dialecticę locos perlustrauit, ac nullum prętermisit.

Illam enim cõmendat ab Authore, à Cæsaribus ea quotidie vtentibus, à cōponentibus, ab effectis & efficacia, quòd curat, præseruat, corpus impatibile reddit, vitam sanam, longam, hilarem, trãquillam efficiat, ꝙ à multis, ꝙ à magnis, quod à venenis, ꝙ à venenatis animalibus, ꝙ à perniciosis, pestilentibus ac peste ipsa liberet, ꝙ ciuitati omnium principi Romæ gloriam & existimationẽ
magnam conciliet. dicit enim ad Pamphilianum. Nam ,,
rem occultare, quæ ad salutem hominum conducat, & ,,
qua se meritò iactant, qui in vrbe omnium principe de- ,,
gunt, vt & priuatè beneficio & publicè ornamento affe- ,,
cti ab ea antidoto, quæ communis salutis gratia, pro to- ,,
tius ciuitatis conseruatione parata seruatur, rustici ad- ,,
modum mihi esse videtur. Addit postea. Demum, vt ,,
paucis multa colligam, in quibus alia remedia, vi morbi ,,
superata, non contulerint, in his exhibita Theriaca præ ,,
ter omnium expectationem egregiè operatur. ,,

Pauca quædam attigit Donzellinus in Theriacæ commendationem, tu dicis, illum nimio ardore cõcitatum, veritatem perspicere non potuisse; quid facies Galeno, qui longè plura attulit? dices ne illum esse insanum? si illi multa licuit dicere in laudanda Theriaca, cur pauca dicere Donzellino non concedis? nonne vides tuã accusationem longè magis Galenum quam Donzellinum impetere ac sugillare? Si Donzellinum pro animi tui libidine tractare tibi libuit; parcẽdum certè fuerat Galeni manibus. Te igitur Zoile pudeat ac dispudeat, Medicorũ principẽ ac coryphæũ repræhẽdere ac sugillare.

Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis, ,,
Ingeniumq; capax, totumq; helicona dedisset, ,,
Theriacæ memorare queam medicamina veræ. ,,

Quòd verò de Theriaca tam humiliter sentis, vt ægre feras, si quis eam pro dignitate laudet, ea est causa, ꝙ tu probam THERIACAM nunq̃ vidisti; neq; eius miracula es expertus.

es expertus. Id quod inter non minima tuæ vitæ infortunia est numerandum: ex quo etiam non exiguũ damnũ ad tuos ęgrotãtes est peruenturũ. perge igitur, ac vt verè sis Galenicus, sola hiera & oxymelle sis contẽtus.

Restat iam Zoile, cùm tua argumenta funditus sint euersa, vt liuore deposito, sincere iudices, & ab errore resipiscas. facile enim tibi fuerit cognoscere, vtrius cogitationes, tuæ ne an Donzellini figmenta poetica meritò sint appellãda. ac mirum profectò fuerit, si iam dubites, te sõniasse, & deliramẽta, ac nęnias fabulatũ esse.

Non libenter quidem Zoile, sed inuitus feci, ꝙ hæc Medicinæ mysteria tibi reuelaui. Cùm enim diuinæ Artis sacris vix sis initiatus, nec dum ad eius adyta intromissus, indignus eras cui abstrusiora hæc arcana retegerentur. Mihi itaq; veniam dabunt sacræ artis Antistites, nam aliter excellentissimi Dõzellini diuinas cogitationes tueri non poteram. Vt enim ex abditis Medicinæ penetralibus deductę sunt, ita ex eisdem fuerunt confirmandæ.

,, Alioqui, vti beneficiũ dãdo accepit, ꝗ digno dedit;
,, Ita beneficium dando perdidit, qui indigno dedit:
,, Ac beneficium male collocatum maleficium puto.

Cęterum cùm ego diligentius considero eas conditiones, quas Galenus in eo requirit, qui cum laude in arte aliqua ac veritate perquirenda versari velit: nullã profectò in te prorsus esse deprehendo. Cùm autẽ illæ sint septem, si vna tantũ absit, audi quid dicat Galenus. Itaq; si vel vnum horum, quæ recẽsuimus in illo desideretur, qui ad viam veritatis introducendus est, non erit admodum sperandum; illum posse sui voti compotem fieri. Si vnius tantùm conditionis carentia te deploratum facit, cùm omnibus careas, deploratissimum esse oportet. Quare certò possum statuere (Galeno iudice) te nomine tantùm esse medicum, re autem nihil minus; De consti. artis.

Prĉsertim

Præſertim cùm illa conditio in te potisſimum deſideretur, quæ tertia eſt in ordine apud Galenũ: ea iubet quibusq; optimis ſuæ tempeſtatis præceptoribus ſe auditorem præſtare. At tu hac in parte quàm profectò fuiſti malè fortunatus: qui antequam per ætatem de rebus ac diſciplinis ferre iudiciũ poſſes, infelici quodam fato in malos præceptores incidiſti, qui praua doctrina te ita imbuerunt ac faſcinarunt, vt veterem adhuc ſpires inſulſitatem. Verum enim illud eſt, quod dixit poeta.

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem ,,
Teſta diu. ,,

Circunferũtur quædã ſcripta, ex quibus animaduerſum eſt à noſtris, te omnia tua deliramẽta deſumpſiſſe.

Macte puer virtute eſto, ſic itur ad aſtra. ,,
Dignum patella operculum. & quod dici ſolet: ,,
κακου κορακος, κακον ωον. ,,

Cùm itaq; ex natura ac melancholia habeas, quòd ſis pertinax ac ceruicoſus, ea autem ex diſciplina ac præceptoribus fuerit confirmata; mirum non eſt, ſi deliria ſemel imbibita non poſſis deponere, nec ſalubriorem cibum ac veriora dogmata admittere. Igitur cùm Galenus initio libri de Euchymia duo faciat medicorum genera, alterum eorum, qui prauè docent, alterũ verò eorum, qui prauè docentur. in priori tu nullum habes locum, qui neq; ex natura, neq; ex induſtria quidq̃ habes ad docendum ſubſidij: igitur in poſteriori meritò es collocãdus, quod cùm Galenus & venia & miſeratione dignum iudicarit: nos quoq; ad vtrũq; parati ſumus, modo aliquod reſipiſcẽtiæ ſpecimen edas. Alioqui veniam denegantes, ſola te miſeratione proſequemur.

Orandus itaq; pro te Deus ille optimus Zoile, vt meliorem poſthac tibi mentem donet: Aut ſi tua prorſus deplorata eſt ſalus, preces pro illis fundendæ ſunt, qui incidũt in tuas manus, vt illos Deus liberet à malo, ſunt enim

enim profectò malè fortunati.

Quò autem magis tua doctrina ac nomen omnibus inclarescat, ac vt veteris illius Thessali ac Zoili fiat immortale, operam dabo, vt Medici omnes per vniuersam Italiam ac Transalpini quoq; hæc scripta legant ac perlegant: quò scilicet intelligant, quàm nostro huic seculo sit gratulãdum, quod talem ac tantum virum protulit in hanc lucem. De tuis verò ciuibus nihil dico, cùm maximè necessarium sit, illos quorum interest, hęc nosse perspectaque habere; scilicet, vt tanquam alterum Apollinem aut Aesculapium te amplectantur, ac tantum patrię thesaurum, ac veluti oraculum, à quo vetus medicina, iamdiu mortua, in vitam reuocatur, dignis ac meritis honoribus prosequantur, colant, suspiciant ac venerentur. Vale.

FINIS.